

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Examensarbete för Master i sociologi, 30 HP

Gruppdynamik och Skam

En Sociologisk analys av ensamkommande
flyktingbarns interaktioner på HVB-hem

Aubil Mario

Handledare: Emma Engdahl

VT 2018

Abstract:

In recent years there has been a persistent discussion in the media about the group “unaccompanied refugees”, especially regarding the problems occurring in their place of living, the residential care homes, also known as HVB homes. This report suggests that the descriptions about the group have not been addressed in a nuanced manner as several articles in the media refer to them as a unified group with problems. In addition, the previous research reflects upon the problems in the HVB homes but has not yet, in a detailed manner, examined the interactions within them. This study explores the situation of the unaccompanied refugees in three HVB homes in Gothenburg, Sweden. It takes aim on studying the unaccompanied refugees’ interactions between themselves and the staff. The purpose is to seek a greater understanding of the group in contrast to the view of the media. The empirical data was collected by interviews with the staff as well as observations conducted by the author in the HVB homes.

The study yielded a lot of interesting results. It showed that the most recurrent interactions amongst unaccompanied refugees in HVB were characterized by more group cohesion rather than problems. Problems did occur, but not to the extent of the media experience. The most common “problems” were feelings of shame in the interaction. The shame became apparent in the interaction when a party in the interaction felt unsuccessful or unfair in relation to the counterparty. Shame was mostly visible in interactions with the staff. The positive interactions on the other hand, which surpassed the negative, were the group solidarity between the unaccompanied refugees. They helped each other in difficult situations because they could relate to each other, mutual respect defined their interactions.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1. Sociala interaktioner	5
1.2. Syfte och frågeställningar	6
2. Definition av "ensamkommande flyktingbarn"	6
3. Tidigare forskning	7
3.1. Anpassning och assimilering	8
3.2. Känsla av tillhörighet	9
3.3. Bekanta i hemlandet	10
3.4. Möten med myndigheter	10
3.5. Sammanfattning av tidigare forskning	11
4. Teoretiska utgångspunkter	12
4.1. Interaktioner och skam	12
4.2. Skam och sociala band	14
4.3. Stigmatisering och symbolisk interaktionism	15
5. Metod	16
5.1. Motivering av urval	16
5.2. Intervjuer med personal på HVB	17
5.3. Observationer på HVB	19
5.4. Etnografisk Analysmetod	21
5.5. Etiska förhållningssätt	22
6. Analys	23
6.1. Empati mellan ensamkommande flyktingbarn	23
6.2. Personalens arbete med ensamkommande flyktingbarn	27
6.3. Bemötande och skapande av identitet	30
6.4. Massmedias bild och den utsatta positionen	33
6.5. Anpassning över tid	36
7. Slutsatser	39

1. Inledning

År 2015 blev ett händelserikt år för flyktingmottagandet i Sverige. Aldrig någonsin i modern tid hade Sverige tagit emot så många flyktingar som under detta år. Sverige hade ungefär 163 000 asylsökande personer totalt och bland dem som lyckades ta sig till Sverige noterades 35 369 ensamkommande flyktingbarn (Migrationsverket, 2018; SCB, 2018). Flyktingbarnen blev anvisade till att bo i olika HVB-hem i Sverige. HVB, som betyder hem för vård eller boende, är enligt IVO¹ (2016) institutionsboenden där barn utan föräldrar kan placeras. Placeringarna av ensamkommande flyktingbarn förvaltas av socialtjänsten och socialtjänstens regelverk styrs av lagar som skall sätta barnets behov främst. Sedan rekordåret 2015 har de ensamkommande flyktingbarnens vistelse i Sverige diskuterats flitigt i massmedia. Psykisk ohälsa, volymer, utmaningar, kommunala och privata HVB, åldersuppskrivningar, deporteringar, flyktingamnesti och generösa/hårda asyllagar har varit vanliga rubriker i de svenska dagstidningarna (Hudson, 2016; Linné, 2017; Stern m.fl., 2017; Wahlberg, 2017). Media lyfte frenetiskt diverse problem som uppstod på grund av det stora antalet ensamkommande flyktingbarn som sökte asyl i Sverige. Till exempel att risken för de unga att söka sig till kriminella gäng var stor eller att den psykiska ohälsan hos gruppen växte på grund av långvariga handläggningstider i asylprocessen. Artiklar skrivna år 2017 och 2016 refererar ofta tillbaka till året 2015 som särskilt problematiskt. Det har tidigare varit känt, långt innan 2015, att en stor mängd ensamkommande flyktingbarn lider av sömnlöshet, hopplöshet och missbruksproblematik i svenska HVB-hem. Problemen har dock inte varit lika uppmärksammade som år 2015 och framåt (Socialstyrelsen², 2013).

Ensamkommande flyktingbarn har på olika sätt tagit sig till Sverige. Vissa har tagit sig hit med hjälp av flyktingsmugglare medan andra har använt sig av säkrare förbindelser. Att vara flyktingbarn och ta sig till Sverige utan föräldrar är psykiskt påfrestande. Wirsén (2016) argumenterar för att den enskilt största orsaken till att flera ensamkommande flyktingbarn mår dåligt är flykten från hemlandet och avsaknaden av föräldrar, detta har avspeglat sig när de bott i de svenska HVB-hemmen i form av olika problem. Det har visat sig genom utåtagerande gentemot personal, självskadebeteende och i vissa fall att de mår så dåligt att de isolerar sig för att undvika andra flyktingbarn eller personal. Socialstyrelsen (2013, s. 14; 2012, 30) menar att den internationella forskningen påvisat att boende hos släkting,

¹ Inspektionen för vård och hälsa (IVO) är en myndighet som bland annat granskar HVB-hem och andra vårdande institutioner.

² Socialstyrelsen är en statlig myndighet som utvärderar institutioner inom vård och omsorg.

närstående eller bekant, ett så kallat nätverkshem ökar flyktingbarnets personliga utveckling i högre grad än HVB och minskar flyktingbarnets psykiska ohälsa. Anledningen till detta anses vara att flyktingbarnet kan tala samma språk som familjen och har högre tillit till medlemmarna i nätverkshemmet. Dessutom kan kontakterna med den biologiska familjen underlättas om det finns en sådan. Andra former som familjehem och träningslägenheter anses även vara bättre boendeformer än HVB. De utesluter dock inte att de kan finnas nackdelar även med alternativa boendeformer. Socialstyrelsen (2012; 2013) efterlyser forskning som tar ett bredare grepp kring HVB-hem. Den huvudsakliga forskningen har hittills varit begränsad till att tala om vilka problem som finns inom HVB och hur de ser ut. Eftersom problemen varit beroende av de ensamkommande flyktingbarnens hälsa, har man försökt att undersöka möjligheterna till att förbättra hälsan för ensamkommande flyktingbarn. Åtgärder som ett bättre mottagande i skola och socialtjänst samt medicinskt inriktade åtgärder för att motverka psykisk ohälsa bland ensamkommande flyktingbarn är några exempel (Landberg, 2016). Som det redogjorts för har flera studier undersökt problemen på HVB, men mig veterligen har inga studier utifrån ett kvalitativt perspektiv i detalj undersökt interaktioner på HVB.

1.1. Sociala Interaktioner

Förutom det faktum att ingen har undersökt interaktioner på HVB, är det angeläget att undersöka interaktioner av andra anledningar. Det är i sociala interaktioner den enskilda individens "självet" och känsloliv utvecklas (Heidengren och Wästerfors, 2008). Överlag är interaktioner en förutsättning för formandet av individens sociala liv. Det är i sociala interaktioner som man får perspektiv på sig själv såväl som på andra och samhället. Det är i sociala interaktioner känslor som glädje och sorg gör sig gällande. Flera prominenta sociologer (se Blumer, Collins och Goffman) noterar att sociala interaktioner är den plattform människor behöver för att reflektera kring sin egen självbild i förhållande till andras. Det är i de sociala interaktionerna utmaningar och begränsningar av individers handlande kommer till uttryck (Heidengren och Wästerfors, 2008). Tolkningar av sociala interaktioner kan av den orsaken ge oss uppfattningar om varför problemen gör sig gällande på HVB. Men framför allt, genom att tolka interaktioner tillförs kunskap som ger förutsättningar att tydligare analysera hur individer eller grupper av individer resonerar med andra individer i specifika situationer, och således tillskansa sig en fördjupad bild av deras situation. Att försöka förstå olika typer av interaktioner har blivit viktigt för att begripa människors handlingar i olika miljöer och hur erfarenheter av interaktionerna har sett ut över tid. Det kan alltså vara ett

framgångsrikt sätt att på allvar hjälpa socialstyrelsen att ta ett bredare grepp kring HVB frågan.

1.2. Syfte och frågeställningar

Studien avser att undersöka ensamkommande flyktingbarns interaktioner med andra flyktingbarn och personal på HVB genom att analysera personalens reflektioner och mina observationer av dessa. Syftet är att utveckla en djupare förståelse för hur flyktingbarnens interaktioner på HVB ser ut. Studien ämnar alltså öka förståelsen för den situation ensamkommande flyktingbarn befinner sig i och hur deras sociala liv utspelar sig. På ett övergripande plan ställs följande frågor:

- Hur ser de ensamkommande flyktingbarnens interaktioner med varandra och personal på HVB ut?
- Vilka begränsningar och utmaningar möter de ensamkommande flyktingbarnen i sina interaktioner med varandra och personal på HVB?

2. Definition av ”ensamkommande flyktingbarn”

Ensamkommande flyktingbarn innefattar alla de personer som sökt asyl i Sverige som minderåriga (under 18 år) utan föräldrar (Migrationsverket, 2017). Enligt Socialstyrelsen (2012) har majoriteten av de flyktingbarn som bott på HVB varit mellan 13 till 17 år gamla de senaste åren. Socialstyrelsen bedömer att den rådande fördelningen över åldersspannet kommer att se likadant ut i flera år framöver. Vid 18 års ålder är tanken att barnet, som nu blivit vuxen, skall flytta till egen lägenhet, i andra fall kan personen själv ansvara för boendet (Migrationsverket, 2017). På HVB kan det bo barn som är under pågående asylprocess och barn vars asylprocess är avslutad. Flyktingbarnen kan alltså bo med andra som antingen har fått ett uppehållstillstånd, ett avslag på sin asylansökan eller är under pågående asylutredning. Tiden för beslut om asyl varierar, den kan handläggas under några månader till två år beroende på hur många flyktingbarn som söker asyl samtidigt. Under den inledande tiden på HVB då barnen endast bott i Sverige under några få veckor, väntar majoriteten av flyktingbarnen på beslut eftersom ärendet är under handläggning. Om asylsökande barn får avslag och bor på HVB, har de rätt att överklaga beslutet och bo kvar på HVB tills de har

blivit 18 år. Asylprocessen är väldigt besvärlig och beskrivs som ett evigt väntande för asylsökande barn. Det stör gruppens naturliga förhållningssätt och förmågan att tänka långsiktigt (Socialstyrelsen, 2015). Det är en jobbig period där man inte riktigt vet om det lönar sig att utvecklas, lära sig och ta in svenska värden eftersom det inte finns några garantier för att få stanna i Sverige. Vid avslag och helt fastställd asylprocess av minderårig behöver barnet infinna sig på Migrationsverkets boenden för utvisning och hemresa om det finns ett ordnat mottagande i hemlandet (Migrationsverket, 2017).

Asylsökande barn har samma rättigheter som svenska barn när det gäller möjligheterna att gå i skolan samt rätten till sjukvård och tandvård. Skolan är obligatorisk på samma sätt som den är för svenska barn vid boende på HVB (Migrationsverket, 2017). Det råder ingen speciell kvotering till HVB-hem utan flyktingbarnen blir ofta slumpmässigt placerade i olika kommuner i Sverige som kan ta emot dem (Socialstyrelsen, 2012). Enligt SCB (2018) kom ungefär 71 % av alla ansökningar 2015 från ensamkommande barn med Afghanistan som ursprungsland. Därför tillsattes flest antal platser på HVB av afghanska flyktingbarn de efterföljande åren. Ungefär 80 % av de som kommit de senaste åren har varit pojkar. Statistiken har sett snarlik ut under samma år mellan fördelningen av pojkar och flickor. Ungefär 80 % av ärendena beviljades uppehållstillstånd. Orsakerna till emigrationen från hemländerna är krig, förföljelser och konflikter. Året efter (2016) hade den totala mängden ansökningar minskat rejält på grund av bland annat hårdare gränskontroller. Året efter det (2017) hade ansökningarna minskat ytterligare.

3. Tidigare forskning

När grupper av människor, till exempel flyktinggrupper emigrerar till ett nytt land möts de av utmaningar. Hur de ska anpassa sig, hur de skall integreras i samhället samt hur de ska förstå normer och regler är några grundläggande exempel på sådana utmaningar som nedan beskrivs i den begränsade tidigare forskningen. Jag har valt dessa fyra studier eftersom de beskriver hur nyanlända och främst ensamkommande flyktingbarn interagerar med viktiga personer och myndigheter i det nya landet, vilket ligger i linje med syftet i denna uppsats. Studierna bidrar till en större förståelse för hur de resonerar när de hamnar i nödvändiga interaktioner runt om i världen. Man kan ganska omgående se att de flesta studier finner att relationen till bekanta från det egna hemlandet är väsentlig, och att utmaningarna med att etablera nya kontakter med

landets myndigheter och andra samhällsorgan ofta är svåra. I slutet av denna del sammanfattar jag den tidigare forskningen. Jag beskriver även hur min studie skiljer sig från den tidigare forskningen.

3.1. Anpassning och assimilering

Thomas och Znaniecki (1918) har i första delen av en serie publikationer, *The Polish Peasant in Europe and America*, skrivit en studie som undersöker polska bönders situation i ett nytt främmande land. Syftet med studien var att söka kunskap för hur bönder på landsbygden där de samverkade kunde uppfattas som en isolerad grupp oavhängig det övriga majoritetssamhället. Studien beskriver vilka symboler som bönderna använde för att kommunicera med varandra. Thomas och Znaniecki menar att brevskrivandet var ett viktigt kommunikationsmedel mellan de polska bönderna. De bestämde sig därför för att analysera tusentals brev som fanns tillgängliga. På så sätt utvecklade de förståelse för de ekonomiska relationerna samt för hur förhållningssättet såg ut mellan bönderna.

Publikationen ger en unik inblick i breven som delas in i flera kategorier för att visa olika intentioner hos brevskrivaren. Det talas om bland annat familjebrev vars intentioner rör familjeändamål samt uppsåt för vidare kommunikation i den gängse familjetraditionen. Andra typer av brev diskuterar assimileringssprocessen i det nya landet. Det kunde röra sig om bland annat problem som präglade de polska böndernas interaktionsmönster på grund av ovisshet i det nya landet. Thomas och Znaniecki (1918) förklarar generellt företeelsen som ett polskt nätverk som navigerar tillsammans i ett nytt land. Vad som utmärker deras studie är att de åskådliggör sociala mönster inom förevarande nätverk på bland annat individnivå och bidrar till ökad förståelse för hur spänningar inom nätverket hanteras vid förändringar och vad det får för konsekvenser.

Sammanfattningsvis kan det redogöras för att bönderna blev desorienterade i deras nya hemland. Beteendemönstren såg annorlunda ut i det nya landet jämfört med Polen. För att möta förändringarna på ett optimalt sätt förväntades de att hålla ihop och utvecklas tillsammans eftersom det ansågs att likasinnade personer i en grupp hade en ökad dynamisk förändringsförmåga. Författarna menar att ett "samhälle" i samhället uppstår och det skapas nya sätt att samverka. Nästföljande studie påminner om denna studie, med den skillnaden att den redogör för ensamkommande flyktingbarns situation i Sverige.

3.2. *Känsla av tillhörighet*

Ensamkommande flyktingbarn delar något gemensamt, de befinner sig i samma situation. I Wernersjös avhandling (2014) presenteras olika sätt för ensamkommande flyktingbarn att känna en form av tillhörighet. Flera scenarier presenteras varav ett påvisar betydelsen av att passa in i olika situationer och tillskansa sig en känsla av tillhörighet bland andra sociala grupper än den man själv anser sig tillhöra. Wernersjö (2014, s. 37-38) som refererar till Goffman (1959), talar om ett dramaturgiskt förhållningssätt som individen använder sig av för att försöka anpassa sig till den, för individen, okända sociala omgivningen. Målet är att försöka smälta in i den sociala omgivningen genom att presentera sig själv på bästa sätt. Vad som anses vara ett bra sätt skiljer sig mellan olika individer samt vilka som är närvarande i den sociala omgivningen.

Eftersom ensamkommande flyktingbarn är stigmatiserade (de är ofta omtalade i media och beskrivs där som en problemgrupp hävdar Wernersjö) kan presentationen av ”självet” innebära en flykt från det stigmatiserade förhållandet för att bättre passa in i den sociala omgivningen. Wernersjö (2014) menar därför att om ensamkommande flyktingbarn i hög utsträckning försöker passa in i en slags ”svenskhet”, kommer de därför försökt att styra sitt förhållningssätt till att fungera i sådana sammanhang. Till exempel att försöka tala flytande svenska för att det enligt Wernersjös (2014, s. 32) studie var ett sätt att passa in bland svenska elever i skolan.

När de till exempel inte lyckades fullt ut med att tala flytande svenska med de svenska eleverna blev de istället direkt exkluderade från dessa sociala sammanhang. För att göra något åt situationen menar Wernersjö att de hittar andra sammanhang som de får nöja sig med istället. Det kan till exempel vara att uppleva känslan av sammanhang på platsen där de bor (HVB) eller göra aktiviteter tillsammans med andra ensamkommande flyktingbarn. Oavsett om de ensamkommande flyktingbarnen försökte ”integreras” så blev resultatet att de till slut hamnade i sociala sammanhang med varandra och trivdes med det. Wernersjös (2014) studie utmärker sig genom att den för talan för flyktingbarnen som i vanliga fall sällan kommer till tals om sin situation. De ensamkommande menar att det inte spelar någon roll hur mycket de än försöker, de hävdar att de hade kunnat bo i Sverige i 100 år och ändå blivit stämplade som ”invandrare” och känt en form av exkludering gentemot en slags svensk tillhörighet. Den tredje studien som följer kommer att beskriva ensamkommande flyktingbarns erfarenheter i Sverige likt denna studie. Den kompletterar de två tidigare studierna genom att tillföra en beskrivning av möjligheterna till etablering och skapande av sociala nätverk i Sverige.

3.3. Bekanta i hemlandet

Hessle (2009) har skrivit en studie om ensamkommande flyktingbarns erfarenheter under en tioårsperiod i Sverige. Hon beskriver de ensamkommande flyktingbarnens väg till Sverige, deras etablering och nulägesbeskrivning. Hessles huvudsakliga argument är väldigt tydligt; hon menar att de ensamkommande flyktingbarnen må ha kommit till Sverige ensamma, men att de inte förblev ensamma. De togs ganska omgående omhand hos släkt och bekanta i Sverige. Den röda tråden i studien är att ensamkommande flyktingbarn inte bildar sociala nätverk genom svenska kontakter utan i högre grad genom bekanta eller släktingar som ursprungligen kommer från deras hemland. Hessle (2009, s. 121) menar att det ofta finns familj eller anhöriga som väntar i mottagarlandet. Det är sällan som ensamkommande flyktingbarn flyr till okända länder utan kontakter i de länderna. De ensamkommande flyktingbarnen hade sedermera regelbundna kontakter med resterande släkt/familj i hemlandet.

Det finns några exempel på de som inte hade någon som väntade i Sverige. De individerna brukade etablera kontakter självmant oftast genom att komma nära andra i liknande situation. I studien berättar en av informanterna, som för övrigt är ett ensamkommande flyktingbarn, hur hon kom att bekanta sig med övriga ensamkommande flyktingbarn på Migrationsverkets gruppboende. Hon kom att betrakta två individer som väldigt nära och beskriver dem som näst intill familjemedlemmar. Genom hjälp och tips från dessa försökte hon sedan anpassa sig till det svenska samhället och försökte upprätthålla ett kontaktnät. Sista studien som följer beskriver dels det som talats om tidigare gällande flyktingbarns situation i västländer. Därtill beskrivs kontakten med myndigheter i det nya landet genom konkreta exempel i internationell kontext.

3.4. Möten med myndigheter

Watters (2007) studie belyser ensamkommande flyktingbarn ur ett internationellt perspektiv. Han förklarar ingående ensamkommande flyktingbarns flykt till länder i västvärlden vid slutet på 90-talet. Länderna som flyktingbarnen flyr från finns i Nordafrika, Mellanöstern och Sydvästra Asien. Länderna som flyktingbarnen söker sig till finns i Sydeuropa, Nordeuropa och Nordamerika. Watters tar England som exempel, framför allt diskuterar han vilket mottagande flyktingbarn får av myndigheter och polis i det nya landet. För många blir det en

känsla av desorientering och ambivalens. När ensamkommande flyktingbarn når England, möter de ofta utmaningar som är väldigt svåra:

1. Flyktingbarnen fångas ofta upp av myndigheter och möts av misstänksamhet från dessa. Myndigheterna som möter de ensamkommande flyktingbarnen ställer ofta förhållningsfrågor om deras bakgrund som avskräcker dem. 2. Polisen är inte lika vänlig och välkomnande som de hade föreställt sig innan de flydde till landet. 3. Fönster med galler karakteriserar vissa rum som socialtjänsten har sina möten i. Det skapar en känsla av otrygghet för dem. 4. Restriktioner och lagförändringar har gjort det svårare för flyktingbarn i landet. På plats i det nya landet börjar gradvis många flyktingbarn omvärdera sina positiva tankar kring landet.

Detta är några exempel som Watters (2007) lyfter upp. Han hävdar vidare att flyktmugglare har idealiserat bilden av Europa och att människor där sällan behöver anstränga sig för att ha det bra. När de fick ett bemötande som de inte riktigt hade förväntat sig visste de inte riktigt vad de skulle göra. Flyktingbarnen hade själva för avsikt att integrera sig i det nya landet. Tillsammans hade de försökt anpassa sig till brittisk kultur, bland annat genom att lyssna på brittisk musik och införskaffa CD skivor av brittiska artister.

3.5. Sammanfattning av tidigare forskning

I dessa fyra studier har man i första hand utgått från hur nyanlända försöker anpassa sig till det nya samhället och etablera kontakt med viktiga samhällsorgan. I studierna beskrivs sammanfattningsvis de nyanländas inledande möten med det nya landet som osäkra och misslyckade. De nyanlända sökte stöd hos personer från hemlandet för att man fann större tilltro hos dessa. Det framgår att man slöt sig till den egna gruppen för att infinna en form av trygghet när de yttre kontakterna kändes osäkra. Det framkom även att man kom bättre överens med människor från den egna gruppen och därför kunde orientera sig bättre eftersom man befann sig i samma situation. Det som dock inte är tillräckligt tydligt i dessa studier är ett perspektiv som på ett detaljerande sätt beskriver relationerna mellan de nyanlända. Hur kommer det sig till exempel att det fanns en större trygghet i den egna gruppen utöver att man befinner sig i samma situation? Hur utvecklas den positiva stämningen i den egna gruppen och kan det vara en avgörande faktor till att man söker stöd i den? I tidigare studier läggs inte tillräckligt stort fokus på att beskriva just nyanländas interaktioner. Studiens syfte är att fylla denna forskningslucka genom att ha ett annat fokus än den tidigare forskningen och undersöka hur de sociala interaktionerna ser ut mellan flyktingbarnen och även personalen i

deras boendemiljö. Det är viktigt av flera anledningar; det ger en nyanserad förståelse av gruppen eftersom det bidrar till illustreringen av olika samspel inom HVB där de motiverar sina val och, där deras möjligheter och begränsningar till integration uppstår. Jag försöker på ett genomgripande sätt beskriva vad som händer i de sociala interaktionerna som gör sig gällande på HVB.

4. Teoretiska utgångspunkter

Sociala interaktioner beskrivs som synnerligen viktiga när man talar om hur människor tänker, fungerar, lär sig och utvecklas. Att de är den primära arenan för skapandet av de mänskliga emotionerna råder ingen tvekan om enligt Collins (2004). Han lyfter fram flera framstående sociologer (till exempel Émile Durkheim och Erving Goffman) som han menar format forskningen om sociala interaktioner och inspirerat hans egen. Genom att betrakta och lära sig av varandra utvecklas man inom den sociala gruppen. I interaktionerna brukar man undersöka interaktionsritualer för att beskriva *vad som händer* i interaktionerna. Individen har genom sin livstid varit med om flera tidigare interaktioner som format hennes tankesätt och som kommer ligga till grund för framtida handlingar och skapandet av interaktionsritualer med andra individer. Lyckade interaktionsritualer samlar individer med ett gemensamt fokus eller intresse och fyller människor med emotionell energi vilket motsvarar självkänsla, engagemang och positiv initiativförmåga. Misslyckade interaktionsritualer bidrar till minskad emotionell energi vilket i sin tur leder till förvirring, konflikt och tröttar ut människor. Emotioner som skam, stolthet, lycka och olycka växer fram ur interaktionsritualerna och blir centrala för hur vi fungerar och förhåller oss i framtida interaktioner. Det är just därför dessa emotioner och sätten de utvecklas på har fått central plats i teoribeskrivningen. De har en avgörande roll när vi tolkar oss själva och andra av det sociala livet.

4.1. Interaktioner och skam

Goffman (1967) argumenterar för att sociala interaktioner kan innehålla olika tillstånd (facework) som påverkar individer i olika riktningar. Han beskriver framför allt två olika tillstånd vars huvuddrag påverkar individen inom den sociala interaktionen (Goffman, 1967, s. 8). Tillståndet "in face" markerar den eftersträvansvärda känslan hos individer och hur det uppenbarar sig i sociala interaktioner. Det eftersträvansvärda tillståndet bekräftas av den

sociala interaktionens omgivning och innebär att individens talan inom interaktionen fortlöper på ett smidigt sätt, individen känner en självsäkerhet som gör att hen kan vara öppen gentemot andra i interaktionen och blir bekräftad och positivt värderad i det som yttras från övriga aktörer. Det är önskvärt att sträva efter att nå det tillståndet eftersom att det sänder signaler kring hur en individ i interaktionen förväntas känna sig när det går bra. Det skapar positiv stämning i gruppen som bygger på solidaritet och förtroende för varandra.

Det andra tillståndet "out of face" markerar kontrasterande att individen på något sätt känner osäkerhet. I sociala interaktioner syns tillståndet när individens medvetna uppfattningar och värderingar kan känna sig hotade på grund av oväntade meningsskiljaktigheter, till exempel att interaktionen tar en vändning som för individen var helt oväntad. Det kan hända att individen tappar masken, det förväntade sättet att förhålla sig i interaktionen börjar likna en form av ambivalens som utmynnar i en känsla av skam. Goffman (1967, s. 97) definierar skam som en känsla av extrem förlägenhet vilket påverkar den känslomässiga balansen hos en individ. Skam kan yttras rent fysiskt, till exempel genom spända käkar, förändrade tonlägen i samtalet, svettningar, osäkerhet i rösten, ryckningar i kroppen och ansiktet, aggressioner och hastiga rörelser. Även psykiska besvär som nervositet, ökad sårbarhet och ökad känslighet är vanligt. Resultatet av detta innebär att individen kan komma att dra sig tillbaka, i vissa fall isolera sig och utmålas som avvikare i relation till resten av gruppen.

Det finns även situationer som uppstår i interaktioner som till en början kan vara på väg till tillståndet "out of face" men att de räddas av en individ inom interaktionen (Goffman, 1967, s. 13). Detta kan illustreras med ett exempel: en individ skall på cykeltur med sina vänner och kallar därför flera av sina vänner till gemensam plats för att mötas och gå ut på cykeläventyr. Väl på plats upptäcks det att en av vännerna inte har med sig sin cykel eftersom det explicit inte uttrycktes att cyklar skulle tas med. Organisatören för äventyret kan då till en början känna skam, men i samma veva har en annan vän tagit med sig en extra cykel vilket personen som inte hade cykel kan använda. Den sociala interaktionen är därför räddad och rubbningen som var på väg att ske återställs till ett normalt tillstånd som fortlöper stabilt med ett gemensamt fokus. Den sociala interaktionen kan generellt sätt innehålla det mesta såsom symboler, ord och handlingar för att tillskrivas värde och adressera olika tillstånd (Goffman, 1967, s. 33).

4.2. Skam och sociala band

Det är viktigt att fördjupa diskussionen om hur **skam** urskiljs ur beteendet i sociala interaktioner eftersom det kan vara en indikator på problem och skapar destruktiva relationer. Scheff (1990) definierar skam på ett sätt som innebär en negativ spegling av det subjektiva "självet" jämfört med andra individer. Skam kan uppstå på olika sätt, det kan handla om att inte känna sig tillräckligt duglig i den sociala interaktionen jämfört med andra. Individen känner på ett motsvarande sätt att den inte får något erkännande genom att varken synas eller höras i den sociala interaktionen (Scheff, 1990). Känslorna av oduglighet och misslyckande blir istället närvarande eftersom motparten uppfattas, av den som känner skam, som "bättre" än en själv. Individen känner sig helt enkelt förnedrad av den andre och värderar sig själv som ogynnsam. "De andra" i interaktionen kan vara helt ovetandes om att individen känner skam. Scheff (1990, s. 79) argumenterar för att skam är den primära emotionen som påverkar personers självbild eftersom "självet" ständigt jämförs med andra individer i sociala interaktioner.

Scheff (1991) talar vidare om att vissa individer hanterar skam genom att undvika risken för att utsättas för skam. De kan då isolera sig eller undvika sociala sammanhang eller umgängen som de tror skulle kunna föranleda skam.

Skammen ligger oftast dold och kan få utlopp i aggression när avvikelserna mellan parterna i de sociala relationerna blir stora. Ett annat scenario tar form när individen inte vill erkänna skammen genom att använda sig av metoder för att trycka bort den, till exempel att byta ämne i en interaktion eller i andra fall använda mindre varsamma metoder som att skrika och höja rösten åt motparten för att förbise skammen (Scheff, 1990).

Individer har anammat olika förhållningssätt, principer och ideal som de tillerkänt olika värden under sin uppväxt. Individen skapar sociala band eller social samhörighet med de individer som bäst sammanfaller i vad de anser vara gemensamma förhållningssätt, principer och ideal som skapar social solidaritet. Det sociala bandets aura innefattas då oftast med känslor av stolthet. Det är oftast när det sociala bandet hotas som individer kan uppleva känslor av ambivalens menar Scheff (1990, 79-80), eftersom det hotar det individen uppfattar som naturlig balans i livsföringen och riskerar att bryta den sociala solidariteten som finns i gruppen. Giddens (2009, s. 288-289) är inne på ett liknande spår och hävdar att det är genom en socialiseringsprocess, sättet att forma sin identitet genom det man lär sig, känner och

härmar i sin uppväxt som skapar den kulturella identiteten. Giddens likställer den kulturella identiteten med språk, beteendemönster och institutioner som är rådande i respektive miljö och ger barnet uppfattning om hur det bör anpassa sig. Han menar vidare att skola, kamrater och andra institutioner i sin tur fortsätter att anpassa individen i de sociala situationerna individen möter. Det gör att individen blir medveten om vilka värderingar och handlingsmönster som är de konventionella och väljer att bejaka dem.

4.3. Stigmatisering och symbolisk interaktionism

Goffman (2014) talar om stigmatisering i en av sina mest lästa böcker *Stigma*. Stigmatisering handlar om att karakterisera en individ/grupp som annorlunda i relation till andra individer/grupper. Goffman definierar stigma som en avvikelse hos en individ. Stigmat uppstår när en individ/grupp pekas ut som avvikande genom att en större grupp människor tillskriver den egenskaper som inte är förenliga med deras sätt att vara. Det kan handla om värderingar, normer eller etiska riktlinjer som den mindre gruppen uppges bryta mot. Det kan även handla om kroppsliga attribut som inte anses passa in hos en större grupp människor. Stigmat kan ibland bli så starkt att den utpekade individen/gruppen kan införliva de drag som stigmat innebär och förhålla sig efter den. Stigmat kan även utmanas när den avvikande individen/gruppen anser att det inte är befogat. De stigmatiserade kan till exempel hänföra stigmat till okunskap eller felaktigheter och därför föra motstånd mot stigmat.

Den symboliska interaktionismen är en tradition som används för att förklara människors interaktionsmönster. Blumer (1969, s. 2–3, 10) förklarar symbolisk interaktionism i tre steg:

1. Individer agerar gentemot ting beroende på vilken mening de har för dem.
2. Tingen får mening genom socialt samspel mellan olika individer.
3. Meningen kan även komma att förändras i det sociala samspelet i och med att situationer och tolkningsprocesser mellan individer och ting förändras.

Föremålen eller tingen kan bland annat bestå av olika objekt som exempelvis växter, möbler och inte minst andra individer. Eftersom olika individer har olika behov, erfarenheter och känslor kommer individer att reagera annorlunda beroende på situation. Agerandet behöver inte vara konstant utan kan förändras över tid. Människor är olika och intar en viss ställning när vi interagerar med varandra. Vi använder kanske vissa gester och bortser från andra. Det

kommer sedermera forma vårt sätt att tänka. Eftersom tolkningar, interaktionsprocesser och interaktionsmönster är föränderliga över tid och rum förändras även strukturen individerna lever i. Samhället beskrivs följaktligen som en summa av individers sociala relationer.

5. Metod

Nedan följer metodavsnittet där jag presenterar tillvägagångssättet över hur jag skapat mitt forskningsarbete.

5.1. Motivering av urval

Eftersom mitt intresseområde var att undersöka ensamkommande flyktingbarns interaktioner med andra flyktingbarn och personal föll det sig naturligt att fråga de ensamkommande flyktingbarnen om hur ovanstående interaktioner på HVB ser ut. På förhand såg det ut att vara det mest optimala tillvägagångssättet för att samla in mitt empiriska material eftersom det utgår från primärkällan, hur interaktionen mellan informanterna ser ut. Jag utförde därför en pilotstudie i anslutning till masteruppsatsen för att undersöka möjligheterna och se om det skulle vara genomförbart. Det visade sig vara väldigt svårt att intervjua dem. Trots att det fanns en tolk närvarande kunde jag identifiera tolkningsproblem med språket vilket påverkade intervjun negativt. Jag noterade att de två informanterna som deltog i pilotstudien kände sig osäkra, i synnerhet när det gällde mer personliga frågor. Jag uppfattar att de kände sig väldigt obekväma under delar av intervjun på grund av vad de själva menade berodde på en utsatthet. De förklarade bland annat att människor vill kunna utnyttja deras situation, att de används som försökskaniner i olika experiment, att någon egentligen inte bryr sig om dem. Till följd av dessa orsaker blev intervjuerna lidande, det förekom konstanta stopp under intervjuerna. Jag som intervjuare kunde inte dra några tydliga slutsatser av det som sades under intervjun. Möjligtvis blev jag uppfattad som en av de människor de beskrev med syfte att endast vilja samla information om gruppen för egen vinning. Det förekom skratt när informanterna kände sig generade som påverkade intervjuerna ytterligare. Skratten påverkade intervjun genom att det störde den struktur jag hade lagt upp.

Personer under 18 år har generellt sett svårare än vuxna i deltagandet av en intervju. Detta gäller framför allt grupper som ensamkommande flyktingbarn. Marshall och Rossman (2016,

s. 161-162) argumenterar för att dessa typer av grupper har svårare för intervjuer eftersom de är stigmatiserade. Som beskrivits i inledningen är ensamkommande flyktingbarn en utsatt grupp och frekvent omtalade i massmedia och beskrivs där oftast som en problemgrupp. De kan i och med detta uppfatta att någon utomstående vill dra nytta av deras situation och blir därför osäkra under intervjun. Gruppen har även varit med om tidigare trauman som kan ha drabbat dem i deras uppväxt och därför föreligger en sårbarhet att ta hänsyn till.

5.2. Intervjuer med personal på HVB

Personalen på HVB blev ett lämpligare alternativ för intervju av flera anledningar. De är involverade i de sociala interaktionerna med flyktingbarnen genom att de arbetar för att förbättra deras förutsättningar på HVB. De kan dessutom i högre grad än andra tolka och reflektera kring interaktionerna mellan flyktingbarnen eftersom de är bland dem under sina arbetspass, samtidigt som de är en del av mitt syfte och intresseområde i studien. I samband med informationsbrevet som beskriver syftet och anledningen till studien ställde sig samtliga intervjukandidater positiva till intervju. Det utfördes sammanlagt sju intervjuer med personal från tre olika HVB i Göteborg. Jag eftersökte mångfald bland informanterna för att få spridning av svar som representerar hela arbetsgruppen. Jag intervjuade personer med olika erfarenheter, kön och åldrar. Jag använde semistrukturerade intervjuer för att, som Marshall och Rossman (2016, s. 150) hävdar, kunna ställa specifika frågor men samtidigt använda mig av följdfrågor. Jag behövde i vissa intervjuer inte ställa samtliga frågor eftersom informanten kunde ge svar på efterföljande frågor när samtalet flöt på. Jag styrde in flera följdfrågor under vissa delar av intervjun för att få ett djupare svar kring en viss företeelse när det behövdes.

Varje intervju varade ungefär 45 minuter totalt. Platsen för intervjuerna var på bibliotek samt forskarens bostad utan någon annan närvarande person. De utfördes i en relativt tyst och bekväm miljö och spelades in. Informanterna förstod merparten av frågorna (se bilaga 1 för intervjufrågor) och det behövdes sällan ett förtydligande. Det var frågor som handlar om mänsklig interaktion på HVB och fokuserade på flyktingbarnens interaktioner med andra flyktingbarn och personal på HVB vilket informanterna dagligen iakttar i arbetet och naturligtvis kände igen, jag tror att det underlättade förståelsen för frågorna. För att inte leda informanterna till att endast tala om problem och hänvisa till massmedias bild, ställde jag huvudsakligen frågor om hur interaktionerna såg ut. Jag valde dock att ta med en fråga som behandlar problem i interaktionerna för att inte helt bortse från det perspektivet. Det ger

informerarna möjlighet att tala om den aspekten om de anser det vara angeläget och relevant i förhållande till syftet. Intervjuerna bidrog generellt till sådant som personalen reflekterar över i det dagliga arbetet med de ensamkommande barnen och informationen blev dessutom central och gav goda förutsättningar för analysen.

Personalen menade att de hade god insyn inom området. De kunde därför utöver erfarenheten på HVB bidra med trovärdighet i svaren på frågorna eftersom de svarade på ett rikt, noggrant och detaljerande sätt vilket märks på citaten i analysdelen (Marshall och Rossman, 2016).

Svaren var väldigt sammanhängande bland informanterna trots deras olikheter i form av erfarenhet och bakgrund som spelade in. Intervjuerna med personalen erhöll reflektioner om exempelvis hur de ensamkommande flyktingbarnen förhåller sig till varandra. Hur de utvecklas över tid genom att betrakta varandra, hur de hjälper varandra, hur de motsätter varandra samt hur de förhåller sig till personalen. Reflektionerna kunde knyta an till de teoretiska ansatserna som formulerats på ett framgångsrikt sätt, det beskrivs ingående i del 5.4.

Det finns en maktaspekt som måste tas i beaktande när jag intervjuar personalen. Personalen är de som arbetar för att hjälpa barnen. Man kan se dem som flyktingbarnens vägvisare eftersom de har till syfte att förbättra deras förutsättningar och stärka deras integration. Det finns en överhängande risk av att de svarar på frågorna på sätt som framställer de i en maktposition som inte går att bortse från. Det blir personalens syn på interaktion och deras tolkningsföreträde som gäller i intervjuerna. Det finns exempel i den samhällsvetenskapliga litteraturen som beskriver liknande fenomen. Pastoral makt beskrivs av Panican och Ulmestig (2011) som ett maktutövande med goda avsikter och bygger på Foucaults teori. Till exempel relationen mellan läraren och dennes studenter. Relationen förutsätter för läraren att styra eleverna till att följa det som läraren lär ut för att undervisa och utveckla eleverna. Vad som anses vara rätt eller fel i lektionen kommer att utgå från läraren som har det yttersta ansvaret. Samma tankesätt kan vi se i relationen mellan personalen och flyktingbarnen. Vad som exempelvis anses vara rätt eller fel samt hur barnen "skall" bete sig följs av tolkningar som utgår från personalen. Personalen beskriver på vissa platser i analysen hur någonting "bör" vara på boendet och vad som karakteriserar "felaktigt" samt "rättfärdigt" beteende när de talar om interaktionerna. Det är en faktor som kan påverka svaren vilket man behöver ha i åtanke när man läser analysen. Och det är något som flyktingbarnen möjligtvis inte skulle hålla med om i fall de hade tolkningsföreträdet. Men det framkommer även förklaringar där personalen i

hög grad kritiserar sitt eget arbete vilket tyder på förståelse för barnens interaktioner och självkritik. Det balanserar förståelsen och ger en mer kritisk bild.

5.3. Observationer på HVB

I kombination med intervjuerna utfördes observationer genom forskaren på HVB-hemmen för att få en än mer djupgående förståelse av de ensamkommande flyktingbarnens interaktioner. Jag fick tillträde till HVB-hemmen vid tiden jag utförde pilotstudien som jag talade om innan. Det ursprungliga syftet var att intervjua de ensamkommande flyktingbarnen men det modifierades till att utföra observationer, och intervjuer med personal. Jag frågade ett par bekanta som arbetade inom HVB (Marshall och Rossman, 2016, s. 107), så kallade ”Gatekeepers” om att få utföra undersökningar, efter redogörelse av syfte och anledningar till studien för föreståndaren fick jag godkännande till att utföra observationer samt intervjuer med personal. Samma scenario utspelade sig på de två andra HVB-hemmen för att få tillträde.

En förutsättning för att utföra observationer var att vistas i samma miljö som mina informanter. Marshall och Rossman (2016, s. 145–146) menar att forskaren observerar individerna (flyktingbarnen) som är ändamålet för undersökningen i deras naturliga miljö vilket var särskilt gynnsamt för mig eftersom det förutsätter att observationen hade uppstått oavsett om någon utomstående hade varit på plats eller inte. Här är det inte tal om ”personalens upplevelser av interaktionen” som i intervjuerna utan strävan efter att erhålla en mer objektiv framställning av interaktionerna. Observationerna förutsätter även för mig att ensam kunna se interaktioner mellan flyktingbarn som är oavhängiga personalen, i de fall personalen inte är inkluderad i interaktionen eller iakttar den. För att sträva efter så hög opartiskhet som möjligt, vidtog jag följande åtgärder inför observationerna:

- Min förförståelse var väldigt begränsad. Jag var medveten om problemdiskursen i media om HVB-hemmen samt Socialstyrelsens rapporter om tillståndet på HVB-hemmen, men förutom det hade jag vid tillfället för observationerna ingen större insyn om HVB-hemmen genom personer i min närhet. Min avsikt var att påverkas så lite som möjligt vid utförandet av observationerna.
- Jag hade ett par bekanta som arbetade inom HVB men dessa avrådde jag från att tala med mig om hur det fungerade i HVB-hemmen för att inte påverkas av deras information vid utförandet av observationerna. Jag valde dessutom att genomföra

observationerna före intervjun för att inte bli påverkad av intervjuaren när jag observerade.

- En ytterligare åtgärd för att sträva mot transparens var genomförandet av direkta observationer. Direkta observationer förklaras med att man skriver ner det som utspelar sig framför en i ögonblicket de sker (Einarsson och Hammar, 2013). Man varken analyserar eller spekulerar kring vilka motiv som kan finnas bakom observationerna utan det sker i analysarbetet.

Frånsett att mina observationer var direkta, var de dessutom strukturerade. Enligt Einarsson och Hammar (2013) innebär detta att samla empiri/observera över ett visst omfång. I mitt fall handlar det om att föra anteckningar över sociala interaktioner som utspelar sig framför mig. Dessa innefattar i princip all kommunikation flyktingbarnen hade mellan varandra och med personal. Flyktingbarnen behärskade någorlunda god svenska vilket gjorde att jag utöver att skriva ner vad jag såg, även kunde skriva ner vad de sa till varandra när de kommunicerade på svenska. Om de talade på sitt eget språk skrev jag helt enkelt att ”de talar med varandra på ett språk jag inte förstår”. Det som jag inte behövde anteckna var sådant som inte hade med syftet att göra. Till exempel en isolerad händelse som innehåller kommunikation mellan två personal. I övrigt antecknades det mesta som utspelade sig framför mig och därför var tydligt systematiserande kriterier av struktur inte det mest påtagliga för observationerna. Anledningen till att jag även väljer att observera flyktingbarnens interaktioner med personalen beror på att de arbetar med dem och utgör således en central del av flyktingbarnens sociala liv.

Jag hade inga befogenheter som gjorde att jag kunde agera utan endast observera. Min status var neutral, personalen hade sagt att jag utförde ett studiebesök och den enda sociala kontakten mellan mig och flyktingbarnen var att vi hälsade på varandra. Risker för att dra till sig onödig uppmärksamhet hade eventuellt ökat om hälsningarna uteblev eftersom min således passiva roll skulle kännas suspekt och övervakande. Hade jag å andra sidan blivit alltför aktiv och ingått i gruppen i betydelsen av deltagande observatör är min förmodan att samma problematik skulle uppstå. Det naturliga förhållningssättet hade kunnat störas mellan de ensamkommande flyktingbarnen eftersom jag är med och påverkar interaktionerna, jag blir en slags huvudfigur samtidigt som de kanske hade öppnat upp sig för mig och intervjuerna hade kunnat genomföras. Det blir svårt att spekulera i vad som hade kunnat hända. Det får bli en uppgift för framtida studier vilket jag nämner i slutdiskussionen.

Mina observationer utfördes vid fyra tillfällen. Varje enskild observation pågick i 8 timmar. Tiden på dygnet var ungefär från att de kom hem från skolan tills de hade gått och lagt sig. Sammanlagd observationstid var 48 timmar. Fältanteckningarna uppskattades till tio handskrivna A4 sidor fördelat någorlunda jämnt över de tre olika HVB-hemmen.

5.4. Etnografisk Analysmetod

Man kan se Willis och Trondmans (2000) syn på etnografi som ett fält med individer. Man är intresserad av att sätta individernas handlingar inom fältet i ett sammanhang. Analyser om vad de gör i fältet och hur vi kan förstå deras handlingar är sådant som Willis och Trondman ser som centralt för att nå målet. De kallar deras analysmetod TIME (Theoretically Informed Methodology for Ethnography). Den rör sig mellan ett induktivt och ett deduktivt förfaringssätt. Empiri och teori är alltid i relation till varandra. Forskaren låter sig informeras av ”övertäckningar” som uppstår i dels empiri och dels teorier för att i en växelverkan komma fram till en förståelse. Intresseområdet, alltså syftet och frågeställningarna för den tilltänkta studien, blir det som empirin och teorin cirkulerar kring. Man behöver därför konstruera ett par preliminära teorier att ha som underlag till syfte och forskningsfrågor. Teorierna fördjupas och kompletteras under arbetets gång (Willis och Trondman, 2000). Jag anser att ovanstående metod ligger i linje med studiens analysmetod. Jag kommer att återkomma till detta och försöka konkretisera analysmetoden med egna exempel.

Jag använde också mig av mina forskningsfrågor och mitt syfte för att hela tiden påminna mig om vad jag sökte efter och avgränsa mig till mitt intresseområde. Det var genom att sätta situationer som kan finnas i intervjuvaren eller observationerna i ett sammanhang, till exempel genom att beskriva hur sociala interaktioner ser ut i den specifika omgivningen genom att fördjupa eller koppla de till teorier som delger förståelse för empirin. Samtidigt som situationer i empirin kunde bidra till större förståelse för teoretiska insikter. Sammantaget förutsatte metoden en dialektik av övertäckningar som uppstod i samspelet mellan teori och empiri. Målet för mig var att uppnå en ”aha” upplevelse för läsaren som på tydligt sätt förstår det beskrivna sambandet.

Willis och Trondman (2000, s. 400) ger ett konkret exempel på metoden: “You could say that we are indicating a “halfway house” between theory and topic, connecting up relevant

theoretical insights, concepts, tools from wherever they may come but that can be taken together because all can be applied to a specific topic or theme.”

Jag använder två exempel från resultatet för att illustrera föregående påstående. Det första rör sig från empiri till teori. Jag kunde genom empirin ana att det förekom solidaritet inom gruppen ensamkommande flyktingbarn på HVB vid flera tillfällen. Jag anade detta eftersom empirin vittnade om grupsammanhållning, empati och vänskap i interaktionerna. Jag tittade därför på teorier som kunde fördjupa kunskapen om detta. Till exempel fann jag i Scheffs och Collins teori förklaringar att solidariteten som jag såg berodde på att individerna har skapat sociala band med de som bäst sammanfaller inom kriterierna för dess gemensamma intressen. Det andra exemplet rör sig från teori till empiri. På ett parallellt sätt kunde jag härröra vissa teorier till olika delar i empirin som beskrev hur exempelvis skam kunde tillskrivas flyktingbarnen genom flera kännetecken som gjorde sig gällande i både observationerna och personalens reflektioner. Här granskade jag först teorierna om till exempel skam eftersom skam anses vara en av de primära emotionerna i sociala interaktioner (som beskrivits innan). Jag fann att det kunde appliceras väl på vissa delar av empirin där man ser att flyktingbarn har känt sig frustrerade för att de hamnat i underläge, ådragit sig en sårbarhet och inte kunnat påverka sin situation vilket är starka signaler på skam eller maktlöshet enligt Goffman.

5.5. Etiska förhållningssätt

Ur det metodiska tillvägagångssättet förekom etiska förhållningssätt att ta med i beräkningen, det råder till exempel stark sekretess inom HVB och det gäller att respektera den tystnadsplikt som informanterna har. Det innebär att informanterna har ett ansvar av att inte avslöja känslig information när de blir intervjuade. I tystnadsplikten (avtal som signeras i anslutning till deras tjänst) ingår att informanterna inte kan nämna namn, personliga uppgifter eller något annat som kan medverka till att flyktingbarnens identiteter blir avslöjade oavsett om forskaren kommer att presentera det anonymt (Socialstyrelsen, 2012). Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer fastställer även forskarens skyldighet gentemot informanterna. Jag hade till exempel inför intervjuerna informerat om informanternas rättigheter och lämnat över ett informationsblad som följer de forskningsetiska principerna för samhällsvetenskaplig forskning. Principerna innehåller kortfattat rättigheter som har för avsikt att skydda informanterna före och under genomförandet av studien. De (informanterna) kunde exempelvis avbryta intervjun eller välja att inte delta i studien efter genomförd intervju. De

skall dessutom skyddas och vara anonyma och har därför fått fingerade namn. All datainsamling får endast användas i vetenskapligt syfte för att bidra med mer kunskap till samhällsvetenskapen. Det skall även förvaras på säker plats utom räckhåll för utomstående, till exempel i låsta skåp eller fack.

Även observationerna medförde, likt intervjuerna, etiska förhållningssätt som skulle bejakas. Jag är skyldig att inte avslöja förekommande sekretessbelagda uppgifter och annat som skulle kunna härledas tillbaka till HVB-hemmen. I samband med observationerna undertecknades en tystnadsplikt som säkerställde att jag i min forskarroll inte avslöjar känslig eller personlig information kring något flyktingbarn på HVB-hemmet. Jag får inte under några omständigheter avslöja vilka HVB det rör sig om. Socialstyrelsen (2012) välkomnar forskning av samhällsvetenskaplig karaktär eftersom de menar att få studier har bedrivits inom området. De studier som har publicerats har bidragit med större insyn i flyktingbarnens hälsa och kan leda till förbättrat arbete på HVB, men det behövs fler studier för att bidra med ökad förståelse och förbättra arbetsmetodiken ytterligare inom HVB.

6. Analys

I detta avsnitt redovisar jag resultatet från de utförda intervjuerna och observationerna, samt analysen av dem.

6.1. Empati mellan ensamkommande flyktingbarn

I denna del ser vi hur personalens reflektioner och mina observationer talar för att flyktingbarnen känner ansvar och är i behov av att hjälpa varandra. Det avspeglar sig väldigt tydligt i interaktionerna i och med att de hjälper varandra eftersom de befinner sig i liknande situationer. Med liknande situationer menas exempelvis deras begränsade handlingsutrymme, deras utsatthet och deras tidigare trauman. Det kommer visas exempel på detta sporadiskt under denna del. Flyktingbarnen har större förståelse för varandras situationer än exempelvis personalen. Nedan följer en observation av hur de hjälpte varandra med ett ärende. I mina fältanteckningar har jag skrivit:

De talar om att fixa fram pengar till tågbiljetten. Personalen har inte godkänt köp av tågbiljetter till ett barns vänner för att de kommer från ett annat HVB-hem. Samtliga ungdomar som bor på boendet ställer upp med pengar för att försöka få till biljettkostnaden för de utomstående ungdomarna. De tackar varandra även om försöket inte lyckas fullt ut.

Jannike försöker nedan bidra med en analys om varför den ömsesidiga hjälpen är väsentlig bland ensamkommande flyktingbarn. Hon menar att tilliten till andra människor än de som är från samma land är låg. Det beror på deras resa till Sverige och de utmaningar de har stött på under resans gång. Att de klarat dessa utmaningar kan vi förstå genom Collins (2004) teoretiska resonemang om emotionell energi. Man tyr sig till personer från sin egen grupp eftersom sammanhållning och emotionell energi har uppstått genom tidigare interaktionsritualer. Till exempel hur de har hanterat utmaningar som Jannike argumenterar för och nämner resan till Sverige, ansvaret man hade under resans gång och sättet man tog hand om sina anhöriga. Samtliga faktorer kan ha gjort att de känner solidaritet och gemensamt fokus för den tillhörande gruppen på HVB eftersom det är utmaningar som dessa som har format individens tankesätt för att söka stöd i sin ”egen” grupp:

Har du varit sviken av många personer tidigare eller på vägen hit så gör de att du tappar tillit till vuxna människor som utger sig för att vara de ena eller andra. Har du varit placerad någonstans innan så tänkte ja vad de spelar för roll hur du tänkte kring den personalen och socialtjänsten. Sådana saker likväl som ja tror att du är van vid att leva på ett visst sätt, eller fått ta hand om ett yngre syskon på väg hit så kan de vara att många ungdomar växer upp i en snabb mognadsgrad. Man är van vid att ta hand om vissa saker och då tänker ja att man blir mer självständig och tyr sig mer till ungdomar än vad man tyr sig till personal. – Jannike

Ovanstående citat kan även kopplas till en del av den tidigare forskningen. I den beskriver Thomas och Znaniecki (1918) hur polska nyanlända bönder i USA använde sig av varandra för att de ansåg att gruppen kunde orientera sig bättre med personer från det egna hemlandet. De hade, som framkommer i den tidigare forskningen, starkt stöd för varandra. Stödet var starkare från den egna gruppen och bönderna ansåg att de klarade sig bättre med hjälp av den egna gruppen eftersom de framför allt kunde kommunicera bättre. Desorientering förekom vid de möten som ägde rum med utomstående människor. Här kommer en till förklaring från Javier. Hans intryck är att flyktingbarnens situation är svår och att de ständigt blir tvingade till att hantera varandras problem:

Till exempel ett av de HVB-hem vi arbetade i så var alla killar med varandra i madrasser de hade inget privatliv. De var tvungna att ta itu med varandras problem och känslor. Kanske var de en kille som sov bredvid en annan kille från Syrien som satt och kolla på krigsvideo och kanske de var en afghan som hade flytt från kriget för länge sen och befann sig i Iran och inte ville ha något med krig att göra. De var mest oroliga för sin familj de fick liksom ta tag i varandras konflikter.

Att hjälpa varandra är någonting som de ensamkommande flyktingbarnen praktiserar dagligen. Det uppfattas av mig och informanterna som en styrka. Det visar prov på självständighet och ansvarstagande. De är i Sverige utan föräldrar, de saknar förebilder, de bor med varandra, de pratar samma språk, de omfattas av samma problem och blir på så sätt beroende av varandra för att ta sig fram i sin vardag. De har dessutom högre tillit för varandra än vad de har för personal på HVB. Av nämnda anledningar förstår de varandras situationer bättre och kan förmodligen hjälpa varandra bättre. På HVB gör sig detta gällande genom att vännerna blir väldigt värdefulla och att det uppstår solidaritet bland dem. De kan ha använt en slags symbolisk interaktion på HVB för att värna om varandra och tillskrev varandra ett väldigt starkt värde. Blumer (1969) talar om att det är den enskilda individen som sätter epitet på och tillskriver interaktionerna värde i samspel med andra individer på HVB i detta fall. Jag uppfattar att de reagerade starkt när till exempel deras vänner hamnade i knipa och gjorde det mesta för att hjälpa dem. Här kommer en till fältanteckning som illustrerar detta:

En ungdom är frustrerad eftersom hon vill bjuda in ungdomar som inte får vara med på en födelsedag på grund av att de inte tillhör samma HVB-hem. Ungdomen protesterar, skriker och säger att hon tänker bjuda in de ändå oavsett konsekvenser. Personalen kallar in den frustrerade ungdomen samt födelsedagsbarnet och förklarar läget och säger att om utomstående personer är med på födelsedagen kommer vakter att kallas in. Födelsedagsbarnet säger att det inte är några problem och förstår personalens regler. Födelsedagskalaset skall istället hållas hos en vän som bor i en lägenhet så att alla kan vara med säger födelsedagsbarnet till personalen. Den frustrerade ungdomen säger att hon gör ett undantag och går med på personalens linje just för att hon inte vill förstöra för födelsedagspersonen som hon respekterar.

I de fall som inkluderade vänner, kunde personalens invändningar vid vissa tillfällen ignoreras eftersom vännerna ofta tillskrev större värde än personalen. Det blev speciellt känsligt när det inträffade i samband med överträdelse av regler som i exemplet ovan. Det går att anta, genom analysen av mina observationer och personalens utläggningar, att situationerna med vänner bidrar till djup skam för flyktingbarnen när personalen blir involverad. Skam

förekommer generellt i interaktioner när avvikelserna mellan parterna i de sociala relationerna blir stora (Scheff, 1991), för att exemplifiera genom citatet ovan inleds oftast situationerna med att flyktingbarnet känner sig oförmögen att hjälpa sina vänner på grund av regler i boendet som står i vägen. Det upplevs som att flyktingbarnet ser situationen som ett misslyckande och söker vägar till att rädda situationen och tillgodose vännerna på andra sätt. Flyktingbarnet försöker kringgå det regelverk som är uppställt av personal för att tillfredsställa vännerna. När personalen hävdar sin rätt och inte godtar förseelsen riktas frustration mot personalen. Samtidigt visar både den observation jag presenterar tidigare, dels personalens reflektioner att känslor av förlägenhet och sårbarhet uppstår hos flyktingbarnet. Man ser förändringar i rösten och viss osäkerhet hos flyktingbarnet (Goffman, 1967). När detta eskalerar kan beteendet till slut resultera i aggression och utåtagerande eftersom flyktingbarnet känner skam. Agerandet utförs, antar jag efter att ha bekantat mig med Goffman (1967) och Scheffs (1991) teori, för att upplysa vännerna om att det är personalens fel och inte flyktingbarnet själv. Det beskrivs i citatet att flyktingbarnet överväger att bryta mot regler för att inte framstå som sämre i vännernas ögon. Jag tolkar det som att flyktingbarnet inte vill erkänna den skam som uppstått. Därför används metoder som att höja rösten eller skrika för att de är sätt som används för att trycka bort eller förbise skammen (Scheff, 1990; 1991).

I vissa fall förekommer situationer där personalen på HVB inte förmår att ta konflikterna med flyktingbarnen och accepterar kompromisser och regelöverträdelser till förmån för flyktingbarnet och dess vänner. Interaktionen blir då räddad, flyktingbarnet blir tillfredsställt och framställs som lojal i förhållande till sina vänner samtidigt som flyktingbarnet kan känna någon form av stolthet och emotionell energi (Collins, 2004; Goffman, 1967; Scheff, 1990). Resultatet av handlingen är en lyckad interaktionsritual. Konsekvensen av det kan komma att göra sig gällande genom sökandet efter liknande interaktionsritualer i framtiden. Danilo talar om detta fenomen:

Det kan vara inför ett hus möte, då kan de gadda ihop sig och bestämma såhär ska vi säga på husmötet och så vidare. Så kan de samarbeta och ta när de kommer till att klaga på saker och kräva saker av personalen.

I den konstruerade gruppsammanhållningen som redogörs för bildar flyktingbarnen stark gruppdynamik som kan verka för förändringar. Om vi använder exemplet (citatet) ovan kan vi se att de försöker använda gruppens dynamik till förändringar i boendet. Det påvisar stark

sammanhållning som kanske inte är så trevlig för personalen att erhålla i och med att de anser att det används i negativa syften som att kräva eller bestämma saker.

6.2. Personalens arbete med ensamkommande flyktingbarn

Här presenteras i huvudsak flyktingbarnens interaktioner med personal. Denna del är nästan uteslutande ett resultat av hur personalen tolkar sitt arbete och samtidigt även deras interaktioner med flyktingbarnen. Syftet med denna del är att ge ökad förståelse för hur personalens kompetens kan påverka flyktingbarnens attityder och förhållningssätt. Professionalitet är en viktig egenskap för personalen och är avgörande för hur flyktingbarnens sociala liv kommer att utvecklas. Personalens huvudsakliga arbetsuppgifter är att förse flyktingbarnen med tydlighet, struktur och redskap för att klara ett självständigt liv i fortsättningen. Beroende på de signaler och budskap personalen sänder ut anpassar sig flyktingbarnen därefter. Det förekommer dock att arbetet under vissa omständigheter inte fungerar gynnsamt. Det kan påverka flyktingbarnens interaktioner, nedan reflekterar Rasmus över denna företeelse:

De beror ju på kompetensen hos personalen också. Vid den här stora flyktingströmmen 2015 så anställde man i princip vem som helst. Personalen arbetade på olika sätt och skapade förvirring för ungdomarna.

När personal undviker att arbeta inom ramarna för regler skapas oreda som flyktingbarnen kan råka ut för. Flyktingbarnen får ingen tydlig struktur att förhålla sig till menar ovanstående och nedanstående inlägg. De tror att de kan ”göra vad de vill” eftersom ingen gränssättning finns tillgänglig. Personalens uppdrag som innebär att integrera flyktingbarnen till ett självständigt liv förlorar sin innebörd. Men frågan är varför det har blivit så? Mattias ger en lång förklaring som flera informanter håller med om:

Jag är jättefokuserad på hur vi har jobbat med dem och vad vi kan lära oss från dem. Om man bara kommer med rättigheter och inte pratar om de andra delarna kommer vi få ett obalanserat beteende. Ja är subjektiv nu men i Sverige har det varit för mycket rättigheter, du ska få det ena och det andra. Jag tror de har varit en riktig kulturchock och ungdomar som har varit där i några år har lärt sig hur man skall vara och bete sig. De har varit lite för mycket lyssna och ge me sig. Det är subjektivt och de är det ja har saknat på jobbet och det ja tänker på först. För att ja tror de har varit för mycket serviceorienterade personer som arbetat med ungdomar och de

vet ingenting. De har varit för mycket människor som varit inblandade i business och inte vet någonting om socialt arbete. De kommer inte med pedagogisk tänkande utan ett mer serviceorienterat tänkande och fixar. Till exempel om en ungdom vill ha mat då springer de till de ungdomar som ropar efter personal och personal springer till dem. Ungdomarna kan ju springa till dig också men om du springer kommer de fortsätta ropa. Är du serviceorienterad kommer du bara servera när ungdomar frågar. Det känns som du gör ett bra jobb och ungdomar lär sig från hur du beter dig. När en personal till slut säger ja ska inte köra dig för att du kan ta bussen så förstår de inte. Men de är inte deras fel de blir en chock för att det är ett professionellt fel. De lär sig av vad vi signalerar ut och efter två år är de ungdomar som varit i många olika HVB-hem och de har lärt sig att det är så det fungerar. Personalen fixar mat, diskar och allt utan att tänka lite mer på att ungdomar skall fixa. De bor här och de är inget hotell så det har varit för mycket hotell serviceorienterat jobb och inte pedagogiskt jobb.

Mattias sammanfattar det som många menar i intervjuerna. Det har under vissa tider varit ett professionellt misslyckande från personalens sida. Personal har inte varit tydlig nog och inriktat sig mer på att ”servera” flyktingbarnen snarare än att integrera. När flyktingbarnen har anpassat sig efter detta under en lång tid kan det ha kommit att bli ett förväntat beteende (Goffman, 1967). Interaktionerna på HVB åtföljs av att personalen snarare får anpassa sig efter flyktingbarnen vilket Mattias menar är onormalt. När så småningom någon i personalen väljer att följa reglerna och sätta ner foten kan motsättningar bildas, flera personaler har råkat ut för detta i sina interaktioner med flyktingbarnen. Det förra citatet är ett exempel på det som flera informanter håller med om, det visades även andra exempel i del 6.1. Flyktingbarnet möts av en respons från personalen den inte är van vid, som inte är någonting flyktingbarnet hade förväntat sig eftersom flyktingbarnet tidigare möjligtvis hade erfarenheter av ”serverande” personal. Eftersom personalens arbete inbegriper ett inkonsekvent förhållningssätt skapas oreda för flyktingbarnen. De börjar testa olika gränser och försöker vinna fördel i vissa situationer oavsett om det strider mot reglerna. Vissa överträdelser passerar och andra inte. Det blir tjafs och diskussioner med personal som sätter ner foten. När vissa flyktingbarn får reprimander kanske man får känslan av att man blir behandlad på olika sätt. Risken är att flyktingbarnet tappar ansiktet (”out of face”) och åtföljs av känslor som skam och underlägsenhet (Goffman, 1967). Det kan uppstå genom att flyktingbarnet inte känner sig tillräckligt godtagen till skillnad från de andra vännerna som fick bättre mottagande av personalen. Flyktingbarnet kan kanske känna sig förnedrad och värdera sig själv sämre än andra om vi skall utgå ifrån Scheffs (1990) teoretiska perspektiv. Skam analyseras på detta sätt som en negativ uppfattning av ”självet” jämfört med andra. Att flyktingbarn möts av oreda som inte motsvarar förväntningarna är inget unikt. I den tidigare

forskningen beskriver Watters (2007) flyktingbarns möten med myndigheter i England som väldigt osäkra. Flyktingbarnen fick en helt annan bild av situationen än vad de hade föreställt sig. Det fick direkt påverkan på interaktionerna. Förvirring beskrevs i studien och förvirring förekommer även på HVB när personalen arbetar olika. Förvirringen gör att falangerna hamnar i stridigheter med varandra.

Det är av betydelse att de flyktingbarn som mår dåligt eller känner sårbarhet efter sådana möten kan söka sig till annan personal för viss omtanke. Citatet nedan ger exempel på flyktingbarn som mottagit omsorg och kärlek från viss personal och byggt upp en relation som bygger på ett ömsesidigt erkännande. De kan helt enkelt lita på personalen och ge den sitt förtroende. Oavsett om relationen med andra från det egna hemlandet tidigare beskrevs som extremt viktig, blir samtidigt relationer med viss personal också viktig efter en tid. När relationer förändras över tid menar Blumer (1969) att de får nytt värde. Personalens värde har förmodligen stigit i många flyktingbarns ögon efter en tid på HVB. När jag frågar Mattias om relationerna mellan personal och flyktingbarn uttrycker han det på följande sätt:

Ja kan tänka på några kollegor som vi hade och biträdande föreståndare som var jätteduktiga på att samtala. Om ungdomar behövde prata så fanns de några personaler som de kunde söka efter när de behövde. Sådan personal hämtar lite värme och det är viktigt. Det är mat för hjärtat. Det är en stor grej speciellt med de ungdomar som är nere. Ja är inte säker på att de spelar någon roll för de som är utåtagerande men ja är ganska säker på att de hjälper de som är nere att få lite omsorg.

Att ge flyktingbarnen omsorg kan förändra deras syn på saker och ting. Omsorg blir således ett viktigt verktyg för att lugna flyktingbarnen och skapa trygga relationer. Det minimerar missförstånd mellan personal och flyktingbarn och bidrar till större förståelse mellan parterna. I sin tur kan det medföra att flyktingbarnen inte behöver känna skam och behovet att hävda sig om de skulle känna sig orättvist behandlade, eftersom de skulle ventilera det på ett lugnt sätt med personal den har förtroende för, bli bekräftad och undvika problem vilket det ges exempel på. Den samlade bedömningen är att personalen arbetar olika, eller fokuserar på andra prioriteringar som får effekt på flyktingbarnens interaktioner. Interaktionerna med personal beskrivs som olika beroende på den personal man möter. Vissa får emotionellt förtroende eftersom de bidrar med omsorg och förståelse för flyktingbarnens situation och ses som en källa av trygghet. Det skapas friktion uppfattar jag det som när man möter personal

med ett nitiskt, tydligt och hårdfört arbetssätt än de med ett mer spontant, serverande och öppet bemötande. Flyktingbarnen får av allt att döma större trygghet hos viss personal och mindre hos andra och kommer troligast att söka sig till de med trygghet i högre utsträckning och bygga upp en djupare relation (Blumer, 1969).

Målgruppen kanske inte är i behov av vård precis men att de ändå behöver kärlek omsorg. Att de behöver prata med någon och få hjälp med olika saker. – Rasmus

6.3. Bemötande och skapande av identitet

De interaktioner som är mest tydliga på HVB är att flyktingbarn med liknande ursprung söker sig till varandra. Det har delvis behandlats i texten. De kan lättare förstå, hjälpa varandra och har upplevt liknande interaktioner och utmaningar under sin uppväxt utanför Sverige. En ytterligare faktor som är viktig i sammanhanget är språket. I Pers citat framkommer det att de talade sitt språk väldigt mycket. Personalen hade svårt att förstå vad de menade. Thomas och Znaniecki (1918) argumenterar i tidigare forskning för att kommunikeringen inom den egna gruppen var viktig när det gällde bönderna som ankom USA. De kände sig till exempel tryggare med att använda en kommunikering som gruppen i högre grad behärskade. Förståelsen för språket och kommunikeringen blir väldigt lik flyktingbarnens och hur de använder sig av sitt språk på HVB och utvecklar relationer. De förenas på grund av sin gemenskap och sitt ursprung där språket har avgörande roll i enlighet med Pers uttalande:

De ställer nog upp för varandra mer och tar hand om varandra mer än vad svenska ungdomar gör. De beror väl på att de är de enda de har liksom och det tror ja också är en kultur grej, att i många andra länder är de så att relationer är a och o de. Klart att det är viktigt i Sverige men det är ju liksom ja, ja vet inte de känns som att de ställer upp för varandra liksom. De gör det mesta för varandras skull. Sen är det svårt med skillnader när de pratar mycket sitt egna språk.
– Per

Giddens (2008) härleder språk, värderingar och beteendemönster till en gemensam identitet och med hjälp av hans teori kan man förstå närmandet till den med mest lik ursprung på HVB som ett resultat av en tidigare och fortsatt pågående socialiseringsprocess. Sen barnsben har de som nu bor på HVB lärt sig genom att titta på individer som de växte upp tillsammans med i sin ursprungsmiljö. Eftersom de växte upp i hemlandet har deras förhållningssätt till viss del

präglats av värderingar och normer som var rådande under den uppväxten. När de sedan ankommer till en ny miljö (HVB) upptäcker de eller är medvetna om skillnader som inte korresponderar med deras gemensamma identitet. De fortsätter att socialiseras på HVB med sina jämlingar eftersom att de redan har med sig språket och vissa kulturella värderingar sedan tidigare vilka förstärker den gemensamma samhörigheten med flyktingbarn av samma ursprung. Den gemensamma identiteten utvecklas över tid och blir inte helt lik den i hemlandet dock. Flyktingbarnen socialiseras även på andra sätt genom till exempel deras interaktioner med personal på HVB. Men även genom den svenska skolan och vad de ser i den svenska miljön som exemplet nedan visar. Värderingar från hemlandet växlas med nya värderingar i Sverige. Handlingarna får gemensamt fokus som involverar och inkluderar flera deltagare i identitetsutvecklandet och skapar lyckade interaktionsritualer (Collins, 2004). För att klargöra vad handlingarna rör sig om kan vi använda oss av några exempel om hur flyktingbarnen drar nytta av varandra. Vanligtvis frågar de varandra om vad som är positivt respektive negativt på boendet. Vem du kan fråga om hjälp och som tidigare upplevt samma utmaningar. Hur du skall bete dig i skolan och så vidare är något som Mattias nämner i nedanstående citat:

Jätteenkla saker som hur det funkar i boendet. Vilka positiva och negativa saker som finns. Vem du kan fråga om grejer och vem du inte kan fråga om grejer, och sådant som är positivt som hur man betar sig i skolan, hur man tar bussen, hur man betar sig med varandra, personal och allt sådant. – Mattias

Men, det analyseras även kring avvikelser gentemot "identitetssystemet" som analyserats fram. Det är när det sociala bandet (den gemensamma identiteten i detta fall) hotas som det naturliga förhållningssättet störs, det skapar missförstånd och ambivalens. Hittills är vi medvetna om att man aktivt undviker meningsskiljaktigheter genom att söka sig till den som har mest lik identitet. På så sätt undviker man sociala umgängen som kan föranleda risken att drabbas av missförstånd, även misslyckade interaktionsritualer (Collins, 2004; Scheff, 1990). Händelsevis förekommer situationer på HVB där man hamnar i misslyckade interaktionsritualer oavsett försök till undvikande av dem vilket flera flyktingbarn råkat ut för. Till exempel att flyktingbarn blir tillsagda på ett sätt av personalen som gör att de blir irriterade. Metoder som att höja rösten mot den andra i interaktionen kan vara ett sätt att inte erkänna och relegera sig potentiell skam. Att flyktingbarnen tillskrivs skam på detta sätt är en

analys av citaten som följer: Frustration, sårbarhet och osäkerhet är signaler skammen visar sig genom menar Goffman (1967).

Det är en annan uppväxt, det är annan syn på det. Det blir känsligt om ja pratar med gästerna på ett speciellt sätt, de blir en kränkning nästan. Det skiljer sig men sen är de individuellt och svårt att generalisera. – Jannike

Rasmus talar om liknande fenomen i detta citat:

Om man säger till på ett sätt med lite höjd röst så kan man få mothugg och höjd röst i och med att man inte vill bli nertryckt av andra i den kulturen känner jag, de är nog en kulturell grej. Har man varit förtryckt hela tiden kanske man känner att man blir de ännu mer om man blir tillsagd på ett visst sätt.

Tolkningen av vad som hittills sagt gällande konflikten mellan personal och flyktingbarn på HVB är följande, om bemötandet av personal sker på sådant sätt att det uppfattas kränkande är det stor sannolikhet att de känner skam och reagerar på de sätten som vi har sett exempel på. Att känna skam och inte få känslan av att bli förstådd kan bidra till problem. Det kan ge upphov till känslor som gör att man känner sig förminskad och otillräcklig enligt Goffman (1967) och Scheff (1990; 1991). Att säga till på rätt sätt blir väldigt viktigt för att undvika de situationerna. Att säga till på ”fel” sätt, alltså att stävja olika situationer på ett sätt som inte tar hänsyn till flyktingbarnens situation, kan skapa förvirring mellan personalen i fråga och flyktingbarnen vilket vänder situationen till en utmaning istället. Exempel från en fältanteckning:

Två ungdomar bråkar så att personal varnar om att larma om det fortsätter. Ungdomarna går tillsammans emot personal och säger att de bråkar på låtsas och blir väldigt arga på personalen som hotat om att larma. Personal säger att de uppfattat situationen på ett annorlunda sätt, ungdomarna säger att personal kan uppfatta situationen hur de vill men att de skojade denna gång och visar därefter upp ett argt ansiktsuttryck mot personalen i fråga.

Jannike lyfter nedan personalens perspektiv och menar att större förståelse och insyn i flyktingbarnens kulturella ursprung är viktigt för att minska problemfyllda situationer. Det hade kunnat göra att personalens bemötande beaktade kulturskillnaderna. Till exempel att undvika vissa förhållningssätt som gör att flyktingbarnen känner sig kränkta. Det kan vara en

åtgärd för att förbättra arbetsmetodikerna samt minska eventuella problem på HVB. Hon förklarar detta nedan i ett viktigt citat:

Det är viktigt att se till vad folk har med sig hemifrån och även vara lite påläst kring vissa kulturer. Även respektera att man väljer att bära slöja eller väljer att inte bära slöja, äta halal kött eller vad de nu kan vara och se hur man påverkas i de olika sätten. Sen är det mycket interaktioner som sker utan att ja har sett dem för att ja inte har sett interaktionerna emellan, eller för att de är på ett språk ja inte förstår. Ja tror även de är viktigt att se till den situationen ungdomarna befinner sig i att de kanske är viktigt att lära sig från de andra ungdomarna istället för mig som personal. Man kanske drar mer kopplingar och samband och känner en högre tillhörighet till ungdomarna. – Jannike

I fortsättningen skulle ökad kunskap om den främmande kulturen till exempel kunna leda till vetskapen om hur ensamkommande flyktingbarn reagerar på olika kulturella uttryck. Det underlättar att vara medveten om flyktingbarnens kulturella historia och hur de använder den för att socialiseras i svenska HVB. Det minskar missförstånden menar Jannike. Det är någonting personalen skulle kunna lära sig av de ensamkommande flyktingbarnen. Det handlar om att bli mer lik de ensamkommande flyktingbarnen och inte framstå som främmande. Då kan eventuellt kulturbarriärerna bli mindre och överbryggas på HVB. I ett exempel informanterna beskriver nedan, illustreras hur hälsningar är viktiga i deras interaktioner med varandra. Det kan eventuellt vara någonting man får ta vid och utnyttja för att bättre anpassa interaktionerna till att undvika missförstånd under flyktingbarnens inledande tid på HVB:

Ja vet att när de hälsa så slog de ofta ut med armarna och gav en välkomnande gest. Korsade armar var en bakåtsträvande gest. Ja tyckte oftast att man såg även med de som var nya att man slog ut med armarna. – Ida

6.4. Massmedias bild och den utsatta positionen

Ensamkommande flyktingbarn brukar i massmedia utmålans som antingen offer eller förövare. Kategoriseringen kan i vissa fall bli så stark att den utpekade gruppen förväntas leva efter rollen de har blivit tillskrivna (Goffman, 2014). Denna del handlar inte om att legitimera medias bild av de ensamkommande flyktingbarnen på HVB, det handlar om att tala om hur

den påverkar flyktingbarnens interaktioner på HVB. Jag noterade följande hos flyktingbarnen under flera tillfällen:

En grupp flyktingbarn talar med personal om att de har en utsatt situation. De säger att de beror på att de inte vet var sina föräldrar är och att man inte har det bra i sitt hemland. Vi blir tvungna att ställa upp för att hjälpa dem, säger flyktingbarnen. De säger att de känner sig hjälplösa samtidigt som de säger att de oroar sig för att inte kunna hjälpa mer. Jag noterar att flera av flyktingbarnen som talade med personal befinner sig i rummet stora delar av dagen. Andra flyktingbarn säger till personal att de är i rummet för att de är ledsna. – Fältanteckning

Nedan förklarar Rasmus hur avsaknaden av föräldrar samt massmedias bild kan påverka flyktingbarnen till det negativa:

De här med droger och sådant är ju ganska utbrett bland vanliga ungdomar också men ja tror här att man är i en farozon. I och med att man inte har några föräldrar och umgås väldigt mycket ute i de miljöerna bland annat Nordstan och så där. Ja tror många kan uppfatta ett HVB som en slags fritidsgård med de man hört i media och så där. De beror ju på kompetensen hos personalen också och vid den här stora flyktingströmmen så anställde man i princip vem som helst. Då blev tyvärr många boendens anseenden skadade då de kom ut grejer som kanske inte är helt okej.

Citaten förtydligar hur ensamkommande flyktingbarn kan uppfattas på olika sätt och ofta blir stämplade. I de allra flesta fall beskrivs de som problemfyllda. Jag tror att bilden i media gör sig gällande på HVB och i interaktionen mellan flyktingbarn och personal. Det upplevs av mig utifrån personalens reflektioner att flyktingbarnen är medvetna om diskursen i media och därför anpassar sig till respektive roll som personalen beskriver i citaten. Enligt Goffman (2014) kommer det mest sannolika resultatet att bli två olika förhållningssätt som flyktingbarnen tar. Antingen utmanar de stigmatiseringen som de har blivit tillskrivna genom att göra motstånd, eller så förhåller de sig till stigmat och lever efter den rollen. Av tolkningarna från personal kan vi se att vissa tar sig an rollen som förövare genom att strosa runt i centrum (Nordstan) och i värsta fall missbruka narkotika. Det är den bilden i vissa fall massmedia och andra har spridit, det händer att de anammar den rollen. Andra försöker isolera sig och visa att man mår dåligt och är utsatt bland annat genom att säga det rakt ut när de känner sig som offer (se nästa citat), det antyder även skam (Scheff, 1990; 1991). Flera försöker utmana stigmat genom att söka sig till svenska värden. Det kan till exempel handla om att försöka skaffa sig svenska vänner och undvika centrum för att distansera sig från

massmedias bild av ensamkommande flyktingbarn som problematiska. I och med att de känner sig marginaliserade och blir bekräftade i det ofta så kan de under olika omständigheter använda det som ett verktyg för att få medlidande vilket Danilo (nedan) samt andra vittnar om:

Vi har ju den här med offerkoftan, tycker väldigt mycket synd om sig själv och säger att han inte får någon hjälp och sådär. Sen finns de även positiva ungdomar som är tacksamma faktiskt de som de går bra för är mest intressant. Sen har vi de som inte funkar med boendet de klagar och är utåtagerande för att de inte är nöjda med någonting såklart men de e väldigt intressant. Det är mycket bekräftelsebehov och mycket att de inte har någon annan i landet.

Den betydande majoriteten av de afghanska ensamkommande flyktingbarnen har vanligtvis bott en period i Iran eller flytt genom landet till Sverige. I Iran har de blivit diskriminerade och utsatta för rasism berättar flera av informanterna. De har förmodligen beskrivits som förövare och mottagit mycket rasistiska kommentarer. När de får liknande bemötande i Sverige kan de bli ”vansinniga” eftersom de vill utmana den negativa beskrivningen de har fått av andra (Goffman, 2014), se citatet nedan. Förmodligen ville de inte erinra sig rollen och bli påmind om hur fruktansvärt det var. Det är dessutom psykiskt utmanande att bli påmind om någonting man känner starkt obehag av. Det är flera informanter som nämner hur rasism har påverkat flyktingbarnens interaktioner. Därför blev det riktigt hotad stämning när några blev retade av iranier en dag som snabbt spred sig mellan flyktingbarnen. Här kommer ett exempel från Javier som visar vad som hände den dagen:

De berättade att de fick uppleva mycket rasism och mycket diskriminering av människor i Iran som anser sig vara perser. De blev väldigt kränkta av några utomstående personer som hade besökt boendet en dag och hade iransk bakgrund. Ja trodde de hade sagt något rasistiskt och då blev det en väldigt stor kalabalik på boendet och ungdomarna enades om att de skulle slåss.

Interaktionerna blir hetsiga när det handlar om företeelser som rasism eftersom det blir så känsligt och påminner om hemska saker. Det avspeglade självklart stämningen som blev våldsam väldigt snabbt. Det blir som jag talade om innan att flyktingbarnen försöker undvika utomstående personer ytterligare och håller sig till personer av samma ursprung eftersom de riskerar att drabbas hårdare av andra som fallet ovan. De kan bekräfta varandra i deras

sårbarhet mot denna diskriminering och det känns som att det hände i den situationen. Situationen gjorde att de enades om att slåss. Slagsmål upplever jag som någonting negativt även om det innebar motstånd mot den andra grupperingen, det intressanta med hela situationen var dock att ingen lämnades ensam. De tog hand om varandra i sin kamp mot diskrimineringen. Ett av flera tecken på att det är viktigt att hålla ihop gruppen och att hjälpa varandra även i väldigt svåra situationer som bidrar till ilska. I Hessles (2009) studie som återfinns i den tidigare forskningen såg vi exempel på att flyktingbarn redan innan de emigrerade hade familjemedlemmar eller släkt som väntade i mottagarlandet. Redan i det skedet visas tecken på att man eventuellt kommer att söka sig till den med mest lik känsla av samhörighet. På samma sätt kan motivet av att söka sig till de med mest lik samhörighet (ursprung eller grupp) på HVB förstås som den man känner mest tillit till. Informationen sprider sig snabbt och befäster den ordningen. Det tar tid innan förtroende för andra individer byggs upp vilket urskiljs i nästa del.

6.5. Anpassning över tid

Informanterna ser gradvis förändringar av flyktingbarnens interaktioner ju längre de bor på HVB. Förändringarna är mest tydliga efter ungefär två års tid. Det nämndes något om detta i delen om ansvar, i denna del blir det tydligare. Enligt den symboliska interaktionismen förändras tingens mening över tid (Blumer, 1969). Personal uppfattar att flyktingbarnen över tid lärt sig hur samhällets normer fungerar. De har i högre utsträckning lärt sig vilka rättigheter de har. Det som var viktigt i början av flyktingbarnens vistelse behöver inte vara det efter en tid säger Danilo, han reflekterar över förändringen:

I början så var de inte sådana. När de väl kom visste de inte så mycket men när de väl hade lärt sig språket och sina rättigheter visste de vad de fanns för möjligheter. De har lärt sig att man får cykelbidrag, få klädbidrag och att man kan få det ena och de andra. Då vill de gärna tipsa varandra om de här sakerna och få ut så mycket som möjligt. I början så hörde man inte mycket om att han gjorde si och så men nu kan man sitta på husmöten där de öppet säger vad ungdomar fick och om inte de har rätt till samma. De jämför varandras veckopeng de är liksom ganska öppet nu.

Ensamkommande flyktingbarn jämför deras materiella situationer med varandra vilket framgår av citatet ovan. Det brukar efter längre tid på HVB bli väldigt betydelsefullt för flyktingbarnen att tala med varandra om vad boendet har erbjudit i form av pengar och andra

saker. HVB har olika interna regler som bestämmer hur mycket veckopeng eller mathandel respektive flyktingbarn har rätt till. Det startades upp många HVB under 2015 och det tog lång tid för många av boendena att ställa in tydliga rutiner och riktlinjer. Det skiljer sig även mellan kommunala och privata HVB. Det mest intressanta illustreras när flyktingbarnen inte får saker som de blir lovade eller anser sig ha rätt till. Med många olika flyktingbarn på olika boenden blir det lätt att generalisera kring vilka som har det bra eller dåligt i respektive boende, på så sätt jämför de sig med varandra. Flyktingbarnen låter sig inte luras när det handlar om deras rättigheter, i synnerhet vad de har rätt till att få. Det är i dessa sammanhang det kan råda missförstånd. Framför allt när olika boenden tillämpar olika rutiner. Det drabbar flyktingbarn som blir nekade föremål som de tror att de har rätt till för att andra vänner har fått det. Som att fråga varför man bara får en cola och inte två (se citatet nedan). Det kan i andra avseenden handla om att deras vänner inte talar sanning kring vad de får. Det kan gå så långt att de försöker lura till sig saker av personal för att ”kompensera” för det man inte fick. På ett kontrasterande sätt blir det viktigt för personalen att förklara och tydliggöra för situationen om att HVB kan ha olika riktlinjer gällande material- och budgethantering. Per förklarar det nedan och de två citaten som följer efter förstärker påståendet, han tror att de snabbt lär sig av varandra och försöker utnyttja det man kan:

Saker, pengar de är liksom köper man en Cola till någon frågar de inte varför de får två. Det är mycket som de ska ha. Om någon ungdom får någonting och de andra inte får då blir det katastrof. Men med det sagt så tror ja de gillar mer när man visar att man kan vara med dem, spela tv spel ja tror de tycker är roligare än vad de vill få de att verka med den typen av personal. – Per

Jag kunde även se det i mina fältanteckningar under några dagar:

De talar ofta om vad de fått och vad de inte fått och jämför ofta med andra. De talar om att ungdomar i ett visst boende fick si och andra så medan ”vi” inte får något och att det är orättvist.

De flesta av flyktingbarnen är medvetna om att deras placeringar kostar kommunen pengar. Flyktingbarnen hävdar att de genererar pengar för personalen med utgångspunkt i att de jämför med andra i olika boenden enligt citaten ovan och nedan. De får därför svårt att acceptera faktumet att de själva knappt får ut tillräckligt med materiella saker såsom

veckopeng, dator och annat. De menar att personalen inte talar sanning och undanhåller pengar istället på bekostnad av vad de får av flyktingbarnen. Ryktet om detta förstärks ofta när socialtjänst och andra instanser talar om kostnader vid placeringar samt hur mycket pengar boendet vill ha ut av flyktingbarnet och så vidare:

Det var ett evigt tjatande om pengar. Vissa sa en dag att vi använder pengarna för oss själva, alltså att vi i personalen använde pengarna istället för flyktingbarnen. Jag kan ju inte hålla med men det var ju svårt med budgeten eftersom man hörde från andra boenden att de gav ungdomarna mer i veckopeng och så vidare. Dessutom att privata boenden tog ut mer kostnader för lediga platser än vad kommunala boenden gjorde vilket faktiskt stämmer. Man kan ändå förstå dem lite grann att de försöker att få saker som de kanske inte har rätt till. – Danilo

Det finns andra intressanta förändringar av interaktionerna över tid. Flyktingbarnen tycks tröttna på rollen och stämplingen som ett ensamkommande flyktingbarn (se citatet nedan). De vill möjligtvis inte känna igen sig i den kategoriseringen och försöker istället etablera svenska kontakter utanför HVB. Till exempel genom att skaffa svenska vänner som Wernersjös (2014) studie också tar upp. I studien som finns under tidigare forskning sökte ensamkommande flyktingbarn efter en slags tillhörighet med svenskar för att kunna passa in i det svenska samhället, framför allt när det hade gått en längre tid och de kanske kunde lita på fler människor. Situationen var inte som från början och det blev möjligt för flyktingbarnen att våga ta för sig mer ute i samhället. Men det kan även bli bekymmersamt när de ensamkommande flyktingbarnen inte kommer in i den svenska gemenskapen. De är möjligt att flyktingbarnet åter igen känner sig förlägen, stigmatiserad och fastnar i rollen som ensamkommande flyktingbarn. Att inte vilja associeras med företagets namn eller gå på gruppaktiviteter som är ”nischade” för ensamkommande barn är tecken på det (Goffman, 1967). Danilo uttrycker följande:

De finns en intressant sak. I början så poppar de upp fotboll för ensamkommande, Parkour för ensamkommande, basket för ensamkommande. Det var så mycket nischat för ensamkommande och då märkte ja att de inte ville gå på basket för ensamkommande utan de ville gå på riktig basket med även svenskar. Och där så kan de faktiskt få en sådan effekt att vissa ensamkommande färgar håret tar hål i öronen tar på sig slitna jeans och blir såhär trendiga tatuerar sig och blir som en svensk. Ja hade en ungdom som gjorde allt de här, han började festa och började liksom gå ut men han kom ändå inte in han blev utanför. Då gick han ner sig och alkoholiserade sig. Han försökte att komma in i gemenskapen men kom inte in. De fenotypiska drag ansiktsdragen tillät inte honom men ja personligen tror att språket är

en nyckel för du och jag till exempel ser inte svenskar ut men talar språket bra och är integrerade. Men vissa skäms att när vi har gruppaktiviteter med ensamkommande och personal har jacka med företagets namn då vill de inte synas ibland. När man går ensamt med ensamkommande vill de att personalen skall vara civilt klädd för att de inte vill förknippas med bilden som ensamkommande.

Avslutningsvis kan jag konstatera att det inte endast är ensamkommande flyktingbarn som söker sig till varandra, utan strukturer anpassar de likväl till att vara med varandra som framgår i det sista citatet. Exempelvis hur de blir placerade i samma klasser i skolan, går i samma fritidsgrupper eftersom de inte tillåts beblandas med svenska elever och sedan hamnar i samma umgängen på nytt. Det blir då svårt att hävda att alla beslut de tar och hur de socialiseras i övriga samhället beror på dem själva. Det kan snarare hävdas att samhället bidrar till utanförskapet och resultatet av att utvecklas i sin "egen" grupp och förstärker relationerna mellan flyktingbarnen på HVB på grund av misslyckade interaktionsritualer utanför HVB (Collins, 2004). Vi kan ta Watters (2007) studie som finns i den tidigare forskningen som exempel. I den studien åskådliggjordes bland annat att flyktingbarnen i England försökte anpassa sig. Men de misstänkliggjordes för det mesta och gavs ingen ärlig chans. De införskaffade CD skivor av engelska artister men de hjälpte inte oavsett om de försökte bli en del av samhället. Det är samma händelser som utspelar sig i citatet ovan och nedan. Flyktingbarnen försöker anpassa sig men får oavsett försöket svårt att passa in. De slutar med att de blir placerade med varandra och slutligen utvecklas tillsammans genom deras gemensamma och förhållandevis komplexa situation. Per exemplifierar:

De blir ju att de umgås med varandra, de är i förberedelseklasser. De kanske inte får gå i så mycket med svenska ungdomar i början och de är ju per automatik segregation. För de kan ju inte språket så de får gå i förberedelseklasser och integrationsklasser.

7. Slutsatser

I detta avsnitt kommer analysen ovan att sammanfattas. Jag upprepar och försöker besvara de frågeställningar som finns presenterade i inledningen. Jag kommer dessutom att reflektera över vad studien har bidragit med. Som avslutning redogör jag för de styrkor och svagheter studien medför samt rekommendationer till kommande studier i ämnet.

- Hur ser de ensamkommande flyktingbarnens interaktioner med varandra och personal på HVB ut?

Det är flera interaktioner som återkommer när ensamkommande flyktingbarn interagerar med varandra och personalen på HVB. Dessa interaktioner talades det mest om och lades störst fokus kring, de formade förståelsen för hur interaktionerna på HVB såg ut. De karakteriserades i första hand av en stark gruppdynamik mellan de ensamkommande flyktingbarnen. De ensamkommande flyktingbarnen tog hand om varandra på ett omtänksamt sätt. De hade en väldigt god sammanhållning. De hade väldigt få problem mellan varandra och deras interaktioner beskrivs som ömsesidigt solidariska. De kände stark empati för varandra och stort ansvar över att hjälpa varandra på bästa möjliga sätt. Flera gemensamma synsätt gjorde att de förenades både på ett personligt men också ett känslomässigt plan. Flyktingbarnens interaktioner med personal såg olika ut beroende på bemötandet man fick av den personalen. Ofta motsvarande inte personalens förhållningssätt det förväntade sättet att förhålla sig till flyktingbarnen. De förhöll sig till regler och rutiner på olika sätt. De som gjorde små undantag från reglerna för att tillgodose flyktingbarnens behov bemöttes ofta, av förklarliga skäl, på ett bättre sätt än andra med ett mer nitiskt och hårdfört förhållningssätt. Även skam gjorde sig uppenbar i vissa interaktioner. Skammen tillskrivs flyktingbarnen och uppfattas genom signaler som visar på att de i vissa fall inte fick någon bekräftelse över de svårigheter som de går igenom och ofta blev missuppfattade. Skammen gjorde sig gällande genom låg emotionell energi, isolering, förvirring och ilska.

- Vilka begränsningar och utmaningar möter de ensamkommande flyktingbarnen i sina interaktioner med varandra och personal på HVB?

Det kan handla om rasism som de möts av. Det kan röra sig om att de mer eller mindre är tvungna att ta hand om varandra och sina vänner. Andra yttre faktorer handlar om att de blir stämplade i media vilket påverkar deras interaktioner på HVB. Avsaknaden av föräldrar kan också vara en begränsning som avspeglar sig i interaktionerna samt hur personalen agerar i vissa situationer. Sammantaget har de vid olika situationer redan med sig en mängd olika ”dilemman” i bagaget som kanaliseras i deras interaktioner med varandra och personal. I och med de begränsningar som flyktingbarnen har med sig, känner de också välvilja till att ställa upp hjälpa människor i samma utsatta situationer. De kan relatera till varandras situationer och vet hur de skall göra för att hantera varandras problem. Deras sammanhållning och

solidaritet är överväldigande och skapade förutsättningar till att utvecklas tillsammans. Trots att de i många fall ställdes inför svårigheter som inkonsekvent personal eller otydliga rutiner vilka bidrog till ökad sårbarhet. Begränsningarna som de har med sig vänds alltså i de flesta interaktioner till något som gruppen hanterar mellan sig.

Avslutning och rekommendationer

Massmedia beskriver en väldigt förenklad bild av hur problemen ser ut på HVB och beskriver dem som många. I denna studie ges bredare och mångfacetterade förklaringar till de interaktionsritualer som utspelar sig och hur de kan bero på angelägenheter som ligger utanför flyktingbarnens kontroll. Studien har sammanfattningsvis bidragit med ökad förståelse i förhållande till flyktingbarnens situation. Den har varit stark i det avseendet att den berikat förståelsen för ensamkommande flyktingbarn på HVB genom en unik inblick i deras tillvaro med hjälp av personalens reflektioner samt mina observationer av deras interaktioner med varandra och personal. Analysen har på ett detaljrikt sätt beskrivit hur solidariska grupprocesser mellan ensamkommande flyktingbarn kan förstås som någonting positivt, det visas sällan i massmedia. Det som studien och den tidigare forskningen hade gemensamt var förståelsen av den ömsesidiga relationen mellan de nyanlända, den var till övervägande del positiv mellan de ensamkommande flyktingbarnen. De nyanlända kunde relatera till varandra, hantera sina problem och utvecklas tillsammans. Det som skiljde studien från den tidigare forskningen var den fördjupade analysen av att förstå hur skam påverkade flyktingbarnens/nyanländas interaktioner ur ett sociologiskt (socialpsykologiskt) perspektiv. Jag har inte kunnat hitta tidigare studier som på ett sociologiskt sett i detalj beskriver hur skam hos flyktingbarn analyseras fram och redogörs för. Det blev närmande till Socialpsykologin eftersom huvuddelen av teorierna kom att redogöra för hur olika känslor och beteenden påverkades i samtal eller närvaro med andra individer. Jag menade även att interaktionerna var en temporal process och såg olika ut beroende på hur länge flyktingbarnen bodde på HVB. När flyktingbarnen hade bott på HVB i mer än ett år brukade de ha större förståelse och acceptans för personalen. De blev inte lika beroende av sina vänner på HVB utan försökte knyta kontakter på andra sätt. De blev dessutom till större del medvetna om sina rättigheter.

Som ett sidospår i denna studie kom det även förslag från personalgruppen om att optimera sina arbetsmetoder. Vikten av större förståelse för gruppen ”ensamkommande flyktingbarn”

lyftes fram som grundläggande. Det handlar mer specifikt om att förstå vad flyktingbarn har med sig sedan tidigare och ha det i åtanke när man arbetar. Det ena förutsätter det andra och jag tror att om man är medveten om flyktingbarnens bakgrund så kommer skapandet av relationer underlättas, eftersom det möjligtvis blir lättare att förstå den individens förhållningssätt, värderingar, behov och känslor. Personalen kan anpassa sitt förhållningssätt därefter. Det skulle kunna ge dem bättre förutsättningar att motverka kommande meningsskiljaktigheter genom att de på så sätt förstår vad som vanligtvis skapar missförstånd i interaktionerna mellan personal och flyktingbarn. Ett förslag för vidare forskning är att man i framtiden skulle kunna göra en större studie och ta in flera HVB-hem för att få en mer omfattande kartläggning av interaktionsmönstren. I denna studie har min och personalens perspektiv använts som underlag för resultatet. Nu i efterhand tror jag att flyktingbarnens röst även hade varit viktig i denna studie. Jag ser det som den största nackdelen med studien. Det skulle kunna öka förståelsen ytterligare. Det skulle dessutom belysa flyktingbarnens röster som sällan får komma till tals kring sin situation, något som Wernersjö (2014) menar är viktigt för att få en större förståelse av gruppen ensamkommande flyktingbarn generellt. Trots att det är svårt att intervjua dem i och med att de är en utsatt grupp (som jag nämnde i metodavsnittet) är det viktigt att få med deras perspektiv på något sätt och göra en vidare nyanserad studie i ämnet. Det skulle vara intressant att få veta om flyktingbarnens berättelser skulle avvika från min och personalens. Jag rekommenderar att man utför en deltagande observation för att pröva och se om flyktingbarnen skulle kunna öppna upp sig efter att forskaren vunnit deras förtroende. I intervjusvaren tolkades det som att vissa personal hade en väldigt bra relation med flyktingbarnen. Min förhoppning är att över tid försöka på ett liknande sätt och förmå de att tala om intresset är att göra en liknande studie och få med deras röster. Självklart med särskild hänsyn till etiska förhållningssätt i det förfarandet.

Den avslutande insikten i denna studie är vikten av att inte stämpla en hel grupp människor i förväg utan att ta reda på hela informationen om gruppen. Istället för att helt lita på massmedias stereotypa framställning av olika problem, kan det vara värt att titta på min och liknande studier som upplyser om förståelse och bidrar med djupare förklaringar om orsakerna till handlingar eller interaktionsmönster. Det är viktigt ur ett etiskt perspektiv på det sätt att det kan minska stigmatiseringen av vissa grupper i samhället när människor får större förståelse för orsakerna till ”problemen” som redogörs i inledningen. Jag tycker även att det positiva bör lyftas fram eftersom det alltför ofta hamnar i skymundan.

Litteratur:

Andersson, E., Bachmann, J., Franck, A. K., Gray, H., Hansson, S., Hellberg, S., Stern, M. (2016, 26 jan). "Ohederlig peka ut ensamkommande pojkar som en fara". *GP*. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/debatt/ohederligt-peka-ut-ensamkommande-pojkar-som-en-fara-1.18162>

Blumer, H. (1969). *Symbolic Interactionism – perspective and method*. Berkeley: University of California Press.

Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*. Princeton & Oxford: Princeton University Press.

Einarsson, C., Hammar, C. E. (2013). *Gruppobservationer*. Lund: Studentlitteratur AB.

Giddens, A. (2008). *Sociology*. Cambridge: Polity Press.

Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. New York: Anchor Books.

Goffman, E. (1967). *Interaction Ritual*. New York: Pantheon Books.

Goffman, E. (2014). *Stigma*. Lund: Studentlitteratur.

Heidengren, C., Wästerfors, D. (2008). *Den interagerande människan*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Hessle, M. (2009). *Ensamkommande men inte ensamma* (Doktorsavhandling, Doktorsavhandlingar från Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet, 160) Stockholm: Pedagogiska institutionen, Stockholms Universitet. Tillgänglig: <http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A234312&dswid=2560>

Hudson, M. V. (2016, 19 jan). "Abnorma antalet unga män ett problem för Sverige". *GP*. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/debatt/abnorma-antalet-unga-m%C3%A4n-ett-problem-f%C3%B6r-sverige-1.15076>

Inspektionen för vård och omsorg. (2016). Hem för vård eller boende. Hämtad 2017-12-30 från <https://www.ivo.se/tillstand-och-register/sol-tillstand/hem-for-var-d-eller-boende-hvb/>

Landberg, Å. (Producent). (2016). *Ur Samtiden – Möten med traumatiserade barn*. [Film]. Sverige. Sverige: UR Skola.

Linné, P. (2017, 18 feb) Migrationsverket skjuter upp beslut som kräver åldersbedömning. *GP*. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/migrationsverket-skjuter-upp-beslut-som-kr%C3%A4ver-%C3%A5ldersbed%C3%B6mning-1.4163730>

Marshall, C., Rossman, G. (2016). *Designing Qualitative Research*. Los Angeles: Sage Publications.

Migrationsverket. (2017). *Så här fungerar det att söka asyl*. Hämtad 2018-05-20 från https://www.migrationsverket.se/download/18.5bc6881815e14db675026cf/1511281928370/Barnbroschyr_ut%C3%A4n_foralder.pdf

Migrationsverket. (2018). *Statistik*. Hämtad 2018-04-11 från <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik.html>

Panican, A., Ulmestig, R. (2011). *Frälsningen, lagen och sanningen i ett kommunalt aktiveringsprojekt* (Socionomens forsknings supplement, nr 30) Lund: Socialhögskolan. Från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:491075/FULLTEXT01.pdf>

Scheff, J. T. (1990). *Microsociology*. The University of Chicago Press: Chicago.

Scheff, J. T. (1991). *Emotions and violence: shame and rage in destructive conflicts*. Lexington: Lexington books.

Socialstyrelsen. (2012). *Barn och unga i familjehem och HVB-hem*. Hämtad 2018-01-25 från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18923/2013-1-1.pdf>

Socialstyrelsen. (2013). *Ensamkommande barns och ungas behov*. Hämtad 2018-01-30 från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19276/2013-11-37.pdf>

Socialstyrelsen. (2015). *Psykisk ohälsa hos asylsökande och nyanlända migranter*. Hämtad 2018-08-18 från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19664/2015-1-19.pdf>

Statistiska centralbyrån (2018). *Ensamkommande flyktingbarn efter kön, ålder och medborgarskap. År 2002 – 2017*. Hämtad 2018-05-20 från http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101P/Ensamkommande/?rxid=d6579141-bf0e-4a29-9029-7f50e35cbd05

Thomas, I. W., Znaniecki, F. (1918). *The polish peasant in Europe and America*. Boston: The Graham Press.

Trondman, M., Willis, P. (2000). *Manifesto for Ethnography*. London: Sage Publications.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska Principer*. Hämtad 2018-01-25 från https://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Wahlberg, A. (2017, 26 maj). Psykisk ohälsa ökar kraftigt hos ensamkommande. *GP*. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/debatt/psykisk-oh%C3%A4lsa-%C3%B6kar-kraftigt-hos-ensamkommande-1.4302326>

Watters, C. (2007). *Refugee Children: Towards the next horizon*. London and New York: Routledge.

Wernersjö, U. (2014). *Conditional Belonging* (Doktorsavhandling, Digital Comprehensive Summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Social Sciences, 93) Uppsala: Uppsala Universitet. Tillgänglig: <http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:689776/FULLTEXT01.pdf>

Wirsen, C. P. (Producent). (2016). *Ur Samtiden - Psykisk ohälsa bland barn och unga 2016* [Film]. Sverige: UR Skola.

Bilaga 1 - Intervjufrågor

1. Hur interagerar de ensamkommande flyktingbarnen med varandra?
2. Hur ser en vanlig dag ut på HVB-hemmet?
3. Hur ser deras förhållningssätt ut?
4. Hur ser karaktärsdragen ut för interaktioner av ensamkommande flyktingbarn?
5. Vilka skillnader kan du utse genom deras förhållningssätt inom HVB-hemmet samt utanför HVB-hemmet
6. Hur kan individer utanför HVB-hemmet tolka interaktionerna?
7. Vad kan vi lära oss från de ensamkommande flyktingbarnens interaktioner på HVB-hemmet?
8. Hur förstår vi interaktioner mellan ensamkommande flyktingbarn på HVB-hem?
9. Kan man utse skillnader i interaktionerna mellan ensamkommande flyktingbarn på HVB-hem och andra människor utanför HVB-hem?
10. Vilka problem kan man uppfatta i och med de ensamkommandes förhållningssätt?
11. Vilka positiva lärdomar kan man dra ifrån förhållningssättet?
12. Kan du se vissa symboliska karaktärsdrag mellan de ensamkommande?
13. Hur interagerar de ensamkommande med personalen?